

סמסטר א', סדר דין פלילי, משפטים שנה ב' מסלול בוקר, 2018.
נכתב ע"י: ליאור חמו ומיהלי אלהרר, עריכה: ספיר נדלר.

חומר מבחן אמצע

סדר דין פלילי

- מצגת מס' 1 + 2 באתר האינטרנט של יימן היימן.
- פסקי הדין הבאים:
 - בש"פ 2145/92 מדינת ישראל נ' גואטה
 - דנ"פ 2316/95 עימאת גנימאת נ' מדינת ישראל
 - בג"צ 5699/07 יועז נ' היועמ"ש
 - ע"פ 1/48 סילבסטר נ' היועמ"ש
 - ע"פ 1382/99 בלחניס נ' מדינת ישראל
 - ע"פ 161/77 זוהר נ' מדינת ישראל
 - ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי
 - ת"פ 511/97 מדינת ישראל נ' עדנאן עודה
 - בש"פ 6350/97 רוזנשטיין נ' מדינת ישראל

חקירה ומהות ההליך הפלילי

מעצר ימים- עוצרים חשוד ותופסים אותו עד להגשת כתב האישום. לאחר הגשת כתב האישום מגישים בקשה למעצר עד תום ההליכים, כלומר, עד שיש פסק דין החשוד במעצר.
תסקיר- אדם נמצא במעצר אבל לכאורה, על פי ביהמ"ש, המוטיב הוא לשחרר אותו כי הרי הוא עדיין לא הורשע, אז אם יש אופציה חלופית משחררים אותו למעצר בית או מעצר אצל חבר. האדם נמצא במעצר ומגיע אליו עובד סוציאלי- הוא מדבר איתו ואז נותן תסקיר שאומר האם האדם מהווה סכנה, האם הפנים את שקרה. הקטע הוא שאם אדם מודה אז בעצם הפנים ואם הוא לא מודה, העובד הסוציאלי אומר שהוא לא הפנים ועדיין מהווה סכנה.
ערר- ערעור על ההחלטה לביהמ"ש העליון.

פעמים רבות במשפטים הפרוצדורה הופכת למהות. במשפט עצמו המהות הרבה פעמים זה סדר הדין הפלילי והראיות.

העולם הפלילי מחולק ל-3:

1. דיני עונשין.
2. סדר דין פלילי (פרוצדורה).
3. דיני ראיות (איך מוכיחים?).

איך בעצם מתחיל ההליך הפלילי?

- **מבוצע פשע.**
- **חקירת משטרה**- אם לדוגמה יש זוג שרב ונשמעו צעקות מהדירה שלהם ושכנים קוראם למשטרה. כשפותחים את הדלת רואים בחורה עם סימני אלימות וכשהיא נשאלת 'מה קרה?' עונה 'כלום'. המשטרה יכולה להגיש תלונה. או אם למשל יש כתבה בעיתון, המשטרה יכולה לפתוח בחקירה גם ללא הגשת תלונה.
- **החלטת פרקליט או תובע האם להגיש כתב אישום.**
- **הגשת כתב אישום**- מוגש ע"י המשטרה או הפרקליטות. בתיקים קטנים יותר- המשטרה, תיקים מורכבים יותר- הפרקליטות. המשטרה מגישה כ- 85% מכתבי האישום. אם התיק כבד יותר, המשטרה מבצעת את החקירה ומעבירה לפרקליטות עם המלצה. אפשרות אחת היא הגשת כתב אישום, אפשרות שניה היא סגירת תיק מחוסר ראיות/חוסר אשמה/חוסר עניין לציבור ויש גם סגירת תיק בהסדר.
- **המלחצת המשטרה איננה מחייבת את הפרקליטות, כיום מנסים לחוקק חוק לפיו המשטרה לא תעביר המלצה.**
- **טענות מקדמיות**- טענות שהן לפני המשפט ואם תתקבלנה לא יהיה צורך לנהל את המשפט עצמו.
הגנה מן הצדק: גם אם פוטנציאלית הבן אדם ביצע את העבירה, התנהלות הרשויות הייתה כ"כ מופרכת ולא תקנית עד שאפילו ניתן להוציא אותו זכאי.
- **עדכון 113**- כל שופט שנותן עונש, צריך לרשום את מתחם הענישה והסיבה.
- **תשובת הנאשם**- הודאה/כפירה/אליבי- נותן מענה מפורט לכתב האישום (האם האוטו של מרשי, האם מרשי נהג באוטו וכו'). מגיבים לכל דבר ודבר בתשובה לאישום.
- **אליבי**: אם היה מישוה בזמן שידועים שהיה הרצח או איפה החשוד היה בזמן הרצח. זה יכול לזכות את הנאשם.
- **פרשת התביעה**- התביעה שוטחת את טענותיה, מביאה את עדיה ומביאה את ראיותיה. גרסתו וטענתו של הנאשם מגיעות לאחר שהשופט קיבל רושם ראשוני על הנאשם, לאחר קריאת כתב האישום.
- **טענת "אין להשיב לאשמה"**- גם אם כל טענות המאשימה נכונות, עדיין זה לא יביא להרשעת מרשי ולכן אין טעם להתעסק בתיק. לדוגמה היה שוד בנק והראיה היחידה שיש היא בעייתית ולא מספיקה (למשל צילום של בחורה עם אומברא בשיער, יש המון כאלה).
- **פרשת ההגנה**- ההגנה שוטחת את טענותיה, מביאה את עדיה וראיותיה ככל שיש ולאחר מכן, אם ביהמ"ש רוצה הוא מביא טענות מטעמו, אך זה בד"כ לא קורה כיוון שהשיטה הישראלית היא שיטה אדוורסרית (הצדדים מנהלים ביניהם את הדברים, השופט הוא פאסיבי).
- **סיכומים לעניין האשמה**- התביעה השמיעה את הראיות שלה, ההגנה השמיעה את הטענות שלה והשאלה היא האם הנאשם ייצא זכאי? ההגנה מסכמת והתביעה מסכמת.
- **הכרעת דין**- זיכוי/הרשעה- פס"ד מורכב מהכרעת דין + גזר דין. הכרעת דין זה האם האדם אשם/לא אשם וגזר דין זה "כמה?"
- **ראיות וטענות לעונש**- התובע רוצה שיענישו מקסימום, הסנגור רוצה שיענישו מינימום. בכך אני מביא פסקי דין עם נסיבות דומות שההרשעה הייתה נמוכה וקצרה יותר.
- **גזר הדין**- הסנקציה הכי משמעותית בספר החוקים היא **מוות**. לאחר מכן, **מאסר עולם**. אח"כ **מאסר רגיל**. עבודות שירות זה בעצם המרה של מאסר בפועל עד 6 חודשים. **שירות למען הציבור** זה עונש נפרד. ההבדל בין של"צ לעבודות שירות- של"צ זה עונש בפני עצמו ועבודות שירות זה תחליף למאסר. כמו כן יש **קנס ומאסר על תנאי** (אם תעשה עבירה דומה בעתיד, נפעיל לך מיידית את התנאי).

עדות כבושה: עדות שהעד או הנאשם כבש בליבו בהזדמנות הראשונה שהוא יכול היה למסור אותה. צריך להגיד הכל בזמן אמת כי אחר כך, אם עובר זמן, העדות לא רלוונטית כבר.

- ערעור - לאחר שניתן גזר דין ניתן להגיש ערעור תוך 45 ימים מהרגע בו ניתן גזר הדין. הערעור הראשון הוא תמיד בזכות, הערכאה של למעלה חייבת לשמוע אותו. למשל משהו ביצע עבירת סחר בסמים. ראשית הוא הורשע, שנית נגזר עליו 45 חודשי מאסר. האם נגיש ערעור ביום ה-45? ביום ה-45 למדינה לא יהיה מספיק זמן להגיש ערעור ולכן עדיף. אך מצד שני זה לא נראה טוב. לכן עורך הדין רושם מכתב שיכול להיות שיגיש ערעור בהמשך על מנת "לצאת בסדר" כלפי הפרקליטות.
- **אם רק ההגנה הגישה ערעור, לא ניתן להחמיר את העונש.** אפשר להגיש ערעור או על הכרעת הדין או על גזר הדין או על שניהם. אנחנו לא חולקים על הכרעת הדין אלא על גזר הדין. בערעור טוענים שהעונש מוגזם ומביאים מקרים בהם נפסקו עונשים פחותים. הגענו לדין בערעור המרכזי והפחיתו לנאשם ל-37 חודשי מאסר. המדינה רוצה להגיש ערעור על ההפחתה- היא צריכה להגיש בקשת רשות ערעור – תמיד הערעור השני הוא בקשת רשות ערעור ואין זה משנה מי הגיש את הערעור הראשון!

שלבי ההליך הפלילי

- חקירת משטרה - המשטרה חייבת לפתוח בחקירה אם נודע לה על עבירה כלשהיא.
 - בעבירה שאינה פשע (חטא/עוון), רשאי קצין משטרה בדרגת פקד ומעלה להורות שלא לחקור במקרים הבאים: אם היה סבור שאין בדבר עניין לציבור; אם הייתה רשות אחרת מוסמכת על פי דין לחקור בעבירה.
- העילות לסגירת תיק הן כדלקמן:**
- חוסר אשמה: נמחק גם מרישום המשטרה.
- חוסר עניין לציבור: דוגמה: לאימא יש שני ילדים והיא שמה אחד בסלקל ואת השני החזיקה ביד, כאשר זה ברח פתאום, רץ לכביש ונכנס במכונית. הזמינו את האימא לחקירה וזו הסבירה שהילד ברח לה וזה יכול לקרות. התיק כמובן נסגר מחוסר עניין לציבור.
- חוסר ראיות: אין עשן בלי אש, אבל זו אש בקטנה שלא יכולה להביא להרשעה.
- סגירת תיק בהסדר: מקרה של אימא שלקחה את הילדים לגן בחורף, ולאחר שעתיים שהיא בבית, היא מקבלת טלפון מהגננת ששואלת איפה הילד? האימא ירדה לאוטו וראתה ששכחה את הילד באוטו. הגננת הזמינה משטרה. עורך הדין סגר את התיק בהסדר, האימא קיבלה של"צ ועבדה מכוח השל"צ במשטרה. **אם הילד מת לא מגישים כתב אישום.**
- העמדה לדין - פרקליט או תובע משטרתי מוסמך מחליט אם לסגור את התיק או להגיש כתב אישום כנגד הנאשם.
 - החלטה על העמדה לדין - אם הראיות מספיקות לשם העמדה לדין, הרי שהאדם יועמד לדין, אלא אם כן סבור התובע שאין במשפט עניין לציבור. דוגמה: הייתה מישהי שקלטה את האקס שלה עם מישהי אחרת, היא התעצבנה ולקחה קנקן מים ושפכה עליה. התיק נסגר מחוסר עניין לציבור (כיוון שהמים היו קרים. במידה והיו רותחים, היה נגרם נזק והמקרה לא היה נסגר כך).

החלטה שלא לחקור או להעמיד לדין

- ניתן לסגור תיק בהתאם לשלושה אלמנטים:
1. חוסר ראיות מספיקות- אין חומר ראיות שיכול להביא להרשעת אדם בעבירה.
 2. חוסר עניין לציבור- קביעה אמורפית שאין תועלת ציבורית בהעמדה לדין.
 3. חוסר אשמה- אין כל אפשרות לקשור בין החשד לבין ביצוע העבירה. תיק שנסגר מחוסר אשמה, יימחק מרישומי המשטרה.
- לפעמים פונים לעו"ד שינסה להוציא מתיק בגין חוסר אשמה, אבל לפעמים כשאתה מגיש לביהמ"ש את הבקשה הזו, המשטרה יכולה לפתוח את התיק מחדש לכן חשוב בתור עו"ד להסביר את המצב ללקוח.

המשפט – ההתחלה

- הקראת כתב האישום - המדינה היא המאשים ברוב המקרים. לעיתים נדירות יכול אדם פרטי להגיש קובלנה פלילית כנגד רעהו.
- שני סוגי מעצרים - לפני הגשת כתב אישום ניתן לעצור חשוד או ע"י שוטר (ללא צו שופט) או ע"י צו שופט.
- לאחר הגשת כתב אישום ניתן לנסות לעצור את הנאשם עד תום ההליכים.

ישנם שני סוגי מעצרים:

1. מעצר ימים: לפני כתב האישום.
2. מעצר עד תום ההליכים: עד אחרי הגשת כתב האישום.

לדוגמה: מאי עשתה שוד, המשטרה עצרה אותה לאחר שהוגש כתב האישום. בחלק מהמקרים המעצר הוא עד תום ההליכים, עד גזר הדין (אם זו עבירת רצח לא נשחרר) סיבה למעצר עד תום ההליכים זה הסיכון או שיבוש הליכי חקירה. מעצר עד תום ההליכים ומעצר רגיל מקזזים עם גזר הדין. חריג: מעצר בית שאינו מתקזז.

בבית משפט השלום בת"א ת"פ 2233/09
פ"א ירקון 30544/09
ת.פתיחה: 03/09/08

המאשימה: מדינת ישראל
- נגד -
הנאשם: שושי בן לולו
ת.ז. 999999999 יליד 26/4/69
רח' בן שימול 15 יפו

כתב אישום
הנאשם מואשם בזאת כדלקמן:

א. העובדות:

- בתאריך 1/2/08 בשעה 11:15, או בסמוך לכך, בבית הספר "גמנסיה הרצליה" בת"א, משביקש השוטר סביל שטודינר (להלן: "המתלונן") שהנו מאבטח בבית הספר מאדם ששהה עם הנאשם בשטח ביה"ס לצאת ממנו והאחר יצא, החל הנאשם לעשן בתחומי ביה"ס והמתלונן התרה בו בדבר איסור העישון.
- מיד ובסמוך העליב הנאשם את המתלונן, שהנו עובד ציבור בכך שאמר לו: "כוס אמק", וזאת כאשר המתלונן מילא תפקידו על פי דין.
- בנסיבות האמורות בעובדה 2, תקף הנאשם את המתלונן בכך שאחז בו במעילו בכוח ודחף אותו, וזאת שלא כדין.

ב. הוראות החיקוק:

- העלבת עובד ציבור, עבירה לפי סעיף 288 לחוק העונשין, תשל"ז-1977
- תקיפת עובד ציבור, עבירה לפי סעיף 381(ב) לחוק העונשין, תשל"ז-1977

ג. עדי התביעה:

- תומס אקווינס ת.ז. 111111111 כתובת: רח' אריה 5, ת"א
- רס"מ השוטר אזולאי מוטי מספר אישי: 33333333 משרד אח"מ ירקון, משטרת ישראל
- רס"מ דני בן לולו מספר אישי: 44444444 משרד אח"מ ירקון, משטרת ישראל

פקד שמיל דגן, עו"ד
תובע מכוח מינוי מפכ"ל

ב' אלול תשס"ח
2 ספטמבר, 2009

הודעה לנאשם:

הנאשם יכול לבקש שימונה לו סניגור ציבורי אם מתקיים בו אחד התנאים לזכאות נאשם לייצוג המנויים בסעיף 18(א) לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995.
תחנת ירקון פ"א 30587/07 פנימי 9542/2007
משטרת ישראל, תביעות מחוז מרכז, שלוחת ת"א טל': 03-6938214

- לפני המשפט יכול הנאשם לטעון טענות מקדמיות כגון התיישנות- טוענים שאדם גנב משהו לפני 30 שנה. עוד לפני תחילת התהליך ניתן לטעון להתיישנות.
- אם הטענות המקדמיות לא התקבלו, אזי הנאשם רשאי בתשובתו לכתב האישום כדלקמן: להודות/לכפור בעובדות או בחלקן. בנוסף הוא רשאי לטעון טענת אליבי.

הוכחות – חקירות הצדדים

- תביעה: התובע מביא את כל ראיותיו ואת כל עדיו (ניתן להשתמש באין להשיב לאשמה).
- הגנה: ההגנה מביאה את ראיותיה. בד"כ רוב הראיות הן של התביעה, להגנה אין הרבה ראיות.
- תביעה: בתום פרשת ההגנה יכול התובע להביא ראיות הזמנה (ראיות המזימות את טענות ההגנה אשר לא ניתן היה לצפותן מראש). ראיות שההגנה הביאה והתביעה לא יכולה הייתה לצפות שתביא אותן, למדינה ניתן להפריח אותם.

דוגמה 1: נגיד שיש לנו טענה לפיה אופק ביצע שוד, התביעה מביאה את הצילומים של אופק ומראה הכל. אני כסגור של אופק מביא את הדרכון שלו ומראה שאופק היה בחו"ל, עכשיו התביעה עמומה, למה? כי זה מבטל את הראיות שלה. אך יש עוד טיעון, התביעה טוענת שלאופק יש אח תאום בשם בן, היא מראה שאופק היה באותה מדינה גם, אז מה היה בפועל? בן לקח את הדרכון של אופק והיה בחו"ל. האם ההגנה יכולה הייתה לצפות את זה? לא, ואז המדינה יכולה להסביר שיש לו אח תאום וכו'.

דוגמה 2: היה תיק פלילי שעורך הדין טען טענת הגנה ואז התביעה ביקשה לתת טענת הזמה כדי לסתור את טענת ההגנה. ביהמ"ש אמר להם שזה שההגנה נתנה את הטענה שלה, זה לא היה מפתיע ולכן היא לא יכולה להשיב על כך.

- ביהמ"ש: ביהמ"ש רשאי ויכול להביא ראיות מטעמו.

סיכומים

עם תום החקירות והבאת הראיות, התובע ולאחריו הסנגוריה רשאים להשמיע את סיכומיהם באוזני ביהמ"ש. מדובר בסיכומים בעניין האשמה, האם האדם אשם או לא אשם. במשפט הפלילי הרף להוכחה זה מעל לכל ספק סביר, אז הסנגור יטען שזה לא הוכח והתביעה תטען שזה כן הוכח. בסיום, השופט יושב לרשום את הכרעת הדין.

פסק הדין

פסק הדין מורכב משני אלמנטים:

1. **הכרעת דין:** ביהמ"ש מחליט האם הנאשם אשם/זכאי/צו מבחן או של"צ ללא הרשעה. כאשר אין הרשעה אזי הכרעת הדין היא מלוא פסק הדין.
2. **גזר הדין:** אם הנאשם הורשע, אזי ישמעו טיעונים וראיות לעניין העונש וייגזר דינו של הנאשם.

ערעור

הכרעת הדין וגזר הדין, מהווים יחד את פסק הדין וניתן לערער עליהם בפני ערכאה של מעלה. ניתן לערער או על הכרעת הדין, או על גזר הדין או על שניהם.

במשפט פלילי את הערעור ניתן להגיש תוך 45 ימים. **אם רק הסנגור מערער לא ניתן להחמיר בעונש.**

באיזה בית משפט נשפט ועל איזה עבירות? סמכות עניינית

ס' 51 לחוק בתי המשפט אומר כי בית משפט השלום מוסמך לדון בעניינים אלה:

א. עבירות שעונשן קנס או מאסר עד 7 שנים, למעט:

1. עבירת שוחד ועבירות צווארון לבן המנויות בחוק שעונשן חמש שנים או יותר, אם פרקליט המחוז החליט להעמיד עליהן לדין אדם בפני ביהמ"ש המחוזי (עבירות מסוג זה הן עבירות מורכבות יותר מעבירות רגילות ולכן פרקליט מחוז יכול להגיד שלמרות שהעונש הוא פחות מ-7 שנים, לבקש שהתיק יידון במחוזי).
2. עבירה לפי **חוק ההגבלים העסקיים** תיבחן בפני ביהמ"ש המחוזי. **דוגמה:** לולדה יש חב' גלידות שבבעלות המשפחה כבר 4 דורות ולה יש מתחרה עיקשת ולה 6 דורות. הן כל הזמן מתחרות בהטבות ובהורדת מחירים, עד שיום אחד הן נפגשות ומחליטות לקבוע מחיר אחיד, הצרכן נפגע מכך. החוק בא למנוע מצבים כאלה.
3. עבירה במסגרת פעילות בארגון פשיעה לפי **חוק מאבק בארגוני פשיעה**, תתברר בביהמ"ש המחוזי.
4. עבירות לפי **פקודת הסמים המסוכנים**. גם אם העונש הקבוע בחוק עולה על 7 שנים, בכפוף לאישור פרקליט המחוז או פרקליט המדינה.

אם יש 20 עבירות של 3 שנים באותו כתב אישום, זה הולך לבימ"ש שלום כי זה לא מצטבר, המבחן הוא העבירה הכי משמעותית בכתב האישום.

ס' 140(1) לחוק בתי המשפט אומר כי ביהמ"ש המחוזי ידון בעבירות הבאות:

- א. שירות: כל העבירות שאינן בתחום סמכות בימ"ש שלום.
- ב. ביהמ"ש המחוזי משמש כערכאת ערעור על פסקי דין פליליים של בתי משפט שלום.
- ג. כתב אישום נגד שופט יתברר בביהמ"ש המחוזי.
- ד. כתב אישום נגד רה"מ יוגש ויתברר בביהמ"ש המחוזי **בירושלים**.

סמכות ביהמ"ש העליון: ביהמ"ש העליון בשבתו כבימ"ש לערעורים פליליים יפעל כערכאת ערעור על פסקי דין פליליים של ביהמ"ש המחוזי. **אף תיק לעולם לא יתחיל בעליון, גם אם זה רצח עם!** בבג"ץ לעומת זאת, כן אפשר כיוון שמדובר בעתירות נגד המדינה.

סמכות מקומית – באיזה אזור יישפט העבריין?

ידונו נאשם בביהמ"ש אשר מתקיים בו אחד מאלה:

- באזור שיפוט בו נעברה העבירה.
 - באזור השיפוט בו נמצא מקום מגוריו של העבריין.
- לדוגמה: אם דני גר בת"א והוא רצח את אלי בחיפה, זה יתברר או בת"א או בחיפה.

מקרים מיוחדים:

הנאשם יידון בביהמ"ש שבאזור שיפוטו נתפס במקרים הבאים:

1. המקום בו נעברה העבירה ומקום מגוריו של הנאשם אינם ידועים.
2. העבירה נעברה בחו"ל.

פתיחת הליך פלילי

המאשים הוא המדינה: היועמ"ש או פרקליט המדינה או מי מפרקליטי המחוז או פרקליטים אחרים מפרקליטות המדינה או מי שהיועמ"ש הסמיכו להיות תובע או שוטר שהתמנה להיות תובע.

האם ניתן להחליט שלא לחקור או שלא להעמיד לדין אדם?

אם החליטו שלא לחקור או שלא להעמיד לדין, הרי שחובה למסור הודעה על כך הן למתלונן והן לחשוד.

סיבות לסגירת תיק

- חסור ראיות מספיקות: אין מספיק חומר ראיתי שיכול ויביא להרשעת החשוד.
- חסור עניין לציבור: קביעה ברמה הערכית שאין תועלת ציבורית בהעמדה לדין.
- חסור אשמה: אין כל ראיה הקושרת את החשוד לביצוע העבירה. אם תיק נסגר מחוסר אשמה, אזי הוא יימחק מרישומי המשטרה לחלוטין.

החשוד יכול לבקש שישנו את עילות הסגירה.

המתלונן רשאי לערער על ההחלטה תוך 30 יום מהרגע בו נמסרה לו ההחלטה.

כתב האישום: מה צריך להיות בכתב האישום?

- ביהמ"ש אליו מוגש כתב האישום.
- ציון המאשים: מדינת ישראל או הקובל.
- שם הנאשם, גילו ומקום מגוריו- גיל חשוב על מנת לדעת אם מדובר בקטין או בוגר, ומקום מגוריו רלוונטי לעניין הסמכות המקומית של ביהמ"ש.
- תיאור העובדות המהוות את העבירה.
- ציון הוראות החיקוק בעטיין מואשם הנאשם.
- שמות עדי התביעה (לא ניתן לזמן עדים אחרים).
- אם מדובר בעבירת סמים – בקשה לחלט את רכושו.

חזקה חלוטה: זו חזקה סופית, לא ניתן לערער עליה בשום צורה. *דוגמה:* קטין מתחת לגיל 12 – קיימת חזקה חלוטה שהוא לא עומד לדין.

קיימת חזקה חלוטה נוספת, מי שיהיה עצמאי יקבל דו"ח כל שנה, מי שחותם על הדו"ח הזה חזקה שהדו"ח נכון ושהחותם מסכים עם הרשום. יש כאן לכאורה בעיה היות ואתה לא באמת יודע מה כתוב שם.

חזקה לא חלוטה: חזקה שניתן לערער עליה. למשל יש חזקה בסחר בסמים שגורסת שכל רכוש שיש לך הוא מהסמים, ואז המדינה יכולה לקחת לך אותו. ביהמ"ש מגדיר את זה כ"יש לך קערת מים ואתה שם טיפת דיו, הטיפה מתפזרת בכל המים".

למה זו חזקה שאינה חלוטה? קורל היא סוחרת סמים בק"ש. המדינה החליטה לחלט לה את 'אחוזת קורל'. ואז קורל מראה אינדיקציה שבכלל האחוזת היא של סבתא שלה מלפני 30 שנה. האם המשטרה יכולה לקבל את זה? לא, כי זו חזקה שאינה חלוטה. נטל ההוכחה עובר לקורל להראות שזה לא הגיע מהסמים. זה בעצם **היפוך נטל ההוכחה** במשפט הפלילי.

האם ניתן לצרף מספר אישומים נגד אותו נאשם?

כן, בכפוף לכך: האישומים מבוססים על אותן עובדות או עובדות דומות.

האישומים מבוססים על סדרת מעשים הקשורים זה לזה עד שהם מהווים פרשה אחת.

לא תמיד ניתן לעשות כך, יש לנו 2 אפשרויות לצרף אישומים. **לדוגמה:** שחר פורצת דירות סידרתית. בכתב האישום יצרפו את כל הפריצות יחדיו, אין טעם להגיש 7 כתבי אישום שונים! שנית, מדובר באותו רצף השתלשלות: פרצת לדירה, ברחת, קפצת מהחלון ופגעת בזקנה. בהמשך עלית על רכב ודרסת מישהו.

קיימת אפשרות (זה לא המקרה הזה) שאם הגישו כבר כתב אישום ואז עשיתי עוד עבירה והגישו עוד כתב אישום, אני יכול לבקש מהם לאחד את כל כתבי האישום ושייטנו עונש אחד גדול.

כלל: המחוזי "אוכל" את השלום, כאשר השלום לא יכול "לאכול" את המחוזי. לא ניתן לבקש לאחד תיקים בשלום כשהגישו תיק בהמשך למחוזי, ההפך – ניתן.

האם ניתן לצרף נאשמים שונים באותו כתב אישום?

כן, בכפוף לכך:

כל אחד מהם היה צד לעבירה שבכתב האישום.
האישום הוא בשל סדרת מעשים הקשורים זה לזה עד שהם מהווים פרשה אחת.

תיקון כתב האישום

- לפני תחילת המשפט: עד תחילת המשפט רשאי התובע בכל עת לתקן את כתב האישום ללא שום צורך בקבלת אישור מאת ביהמ"ש.
- לאחר תחילת המשפט: הסמכות לתקן את כתב האישום נתונה לביהמ"ש ולא לתובע. כך, ביהמ"ש מוסמך לתקן את כתב האישום ובלבד שנתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן (**ס' 92(א) לחסד"פ**).

מה קורה אם היה כתב אישום על שימוש של 0.2 ג' סמים, ולקראת סוף הדיון התובע שינה את הכמות ל-20 קילו מתוך טעות סופר, האם מותר לו? כן, אבל בכפוף לכך שהנאשם יכול היה להתגונן. נגיד אם הוא טען זה לא שלי, זה של אחותי, אז לא משנה מהי הכמות. אפשרי אם זה טענות שאמורות להיות זהות לשני המקרים.

בעבירות מסוג פשע ניתן להזמין לשימוע לפני המשפט, ושולחים לך את כתב האישום שהולכים להגיש. 98% מכתבי האישום מסתיימים בהסדרי טיעון.

חזרה מאישום לאחר תחילת המשפט

לאחר תחילת המשפט רשאי התובע לחזור בו מאישום שבכתב האישום, בכפוף לסייגים הבאים:

- אם הנאשם הודה בעובדות המספיקות כדי להרשיעו – אסור לתובע לחזור בו מהאישום.
- אם התובע הודה בעובדות שאין בהן כדי להביא להרשעתו – התובע יכול לחזור בו אך ורק באישור ביהמ"ש.

תוצאות חזרה מאישום:

- לפני תשובת הנאשם לכתב האישום: יבטל ביהמ"ש את האישום.
- אחרי תשובת הנאשם לכתב האישום: יזכה ביהמ"ש את הנאשם. זיכוי אינו מאפשר הגשת כתב אישום חדש בעתיד מכיוון שהזיכוי מהווה למעשה הכרעת דין.

טוענים שאורטל רצחה את אלעד, אורטל בכלא 20 שנה והיא לא באמת רצחה אותו. הנשיא נותן לה חנינה והיא יוצאת. ביציאה אלעד מחכה לה והיא הורגת אותו, אחרי שהיא יושבה על כך בכלא. מה קורה אם תופסים אותה שוב? לא יקרה כלום ולא יענישו אותה שוב, כי אי אפשר להעניש פעמיים על אותה עבירה.

התליית הליכים

מה קורה כאשר מגישים כתב אישום נגד אדם והוא בורח?

בסיטואציה זו מתבצע הליך שנקרא 'התליית הליכים'. כאשר אנו מוצאים את הנאשם, מחדשים את ההליכים בהודעה של התובע לביהמ"ש.

אם חלפה תקופת ההתיישנות בין מועד התליית ההליכים לבין מועד חידושם, ניתן לחדש את ההליכים בהתקיים שלושת התנאים המצטברים האלו:

1. התליית ההליכים התקיימה מכיוון שהנאשם התחמק מן הדין.
2. היועץ המשפטי נתן אישורו לחידוש ההליכים.
3. חידוש ההליכים יהיה מטעמים שירשמו.

לירן ביצע עבירה מסוג פשע, כאשר ההתיישנות על העבירה הזו היא 10 שנים. לירן ברח לחו"ל. אם תפסו את אלירן לאחר 6 שנים, לא צריך את שלושת התנאים, פשוט עוצרים אותו ומחדשים את כתב האישום.
התליית הליכים = אתה לא מוצא את האדם.
עיכוב הליכים = אתה מוצא את האדם אך הוא לא במצב בריאותי טוב.

התיישנות עבירות

הכלל הוא, שאין להעמיד לדין אדם בשל עבירה בחלוף זמן רב מיום ביצוע העבירה בהתחשב בסוג העבירה (ס' 9(א) לחוק), כדלקמן:

- בעבירה מסוג פשע שדינה מיתה או מאסר עולם, אם עברו מיום ביצוע – 20 שנים;
- בעבירה מסוג פשע אחר, אם עברו מיום ביצועה – 10 שנים;
- בעבירה מסוג עוון, אם עברו מיום ביצועה – 5 שנים;
- בעבירה מסוג חטא, אם עברו מיום ביצועה – 1 שנה;

חריג לכלל התיישנות עבירות מסוג פשע או עוון, קובע שאם תוך התקופות האמורות לעיל, נערכה לגביהן חקירה או הוגש כתב אישום או התקיים הליך מטעם ביהמ"ש, יתחיל מניין התקופות מיום ההליך האחרון בחקירה או מיום הגשת כתב האישום או מיום ההליך האחרון מטעם ביהמ"ש (ס' 9(ג) לחסד"פ).
דוגמה: מקרה אביגדור ליברמן – התנהל נגדו כמעט 20 שנה תהליך חקירתי. בכל פעם שחוקר משטרתי פותח את התיק וכותב משפט או מילה, ההתיישנות מתאפסת.

חריג נוסף חל בעבירת הסגרה שבשלה הוגשה בקשת הסגרה למדינת ישראל וכל פעולה שנעשתה במדינה המבקשת, שאז יוארך מנין תקופת ההתיישנות לאותה עבירה, כאילו נעשתה בישראל (ס' 9(ד) לחסד"פ).

חריג נוסף הוא כי לא תחול כל התיישנות לגבי עבירות לפי החוק בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם, התש"י – 1950, ולפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, התש"י – 1950 (ס' 9(ב) לחסד"פ). אם נתפוס את היטלר לא תהיה לגביו התיישנות- נתלה אותו, נשרוף אותו ונפזר את אפרו מחוץ למים הטריטוריאליים של ישראל. יש עונש מוות בישראל.

התיישנות עונשים: לגבי עונשים נקבע בחוק שאלה לא יבוצעו מחמת התיישנות, אם חלפו מועדים ארוכים ממועד פסק הדין הסופי בעניינם ולא הוחל בביצועם, או הופסק ביצועם וזאת בהתאם לסוג העבירה (ראה ס' 10 לחסד"פ):
בעבירות מסוג פשע – אם חלפו 20 שנים;
בעבירות מסוג עוון – אם חלפו 10 שנים;
בעבירות מסוג חטא – אם חלפו 3 שנים.

כלומר, גזרו עליך עונש, מתי תוכל להיות רגוע? תלוי בסוג העונש. התיישנות עונשים זה במקרה של בריחה לאחר שנגזר על הנאשם גזר דין. (התיישנות של 7 שנים זה בדין האזרחי, בפלילי יש 1/3/5/10/20).

סוגי עבירות:

חטא- עבירה שדינה מאסר עד שלושה חודשים או קנס מסוים.
עוון- עבירה שדינה מאסר בין שלושה חודשים לשלוש שנים או קנס מסוים.
פשע- עבירה שדינה מאסר מעל שלוש שנים או שדינה מוות.

עיכוב הליכים

לאחר כתב האישום ולפני הכרעת הדין, היועמ"ש רשאי להודיע לביהמ"ש בהודעה מנומקת, לעכב את ההליכים נגד פלוני. כאשר תוגש הודעה כאמור, ביהמ"ש יפסיק את ההליכים באותו המשפט (ס' 231 לחסד"פ).

סיטואציה שמתקיימת לדוגמה כאשר מדובר בעבירה פעוטה אשר נסיבות אישיות של הנאשם כגון מחלה סופנית מצדיקות הליכה לקראת הנאשם.
סיטואציה נוספת רלוונטית היא היה והנאשם לאות להפוך לעד מדינה.

הוגש כתב אישום – עדויות

עדות מוקדמת: אם קיים חשש שלא ניתן יהיה לגבות את העדות במהלך המשפט, רשאי ביהמ"ש לאשר גביית עדות מוקדמת אם הוגשה בקשה כזו ע"י בעל דין + העדות חשובה לבירור האשמה + יש להניח שלא ניתן יהיה לגבותה במהלך המשפט עצמו. לחילופין קיים חשש שבזמן המשפט נוכח הפחדה, איום או טובת הנאה – העד לא יעיד אמת. במקרה של אולמרט גבו עדות מוקדמת פעמיים, בד"כ לא עושים את זה. **דוגמה:** רוצים להגיש כתב אישום נגד ליאור והיא בכלל לא יודעת את זה. החוקרים חוקרים עדות מוקדמת עד, מה הבעיה של ליאור אח"כ? **היא לא יכולה להתעמת איתו** (למשל כי הוא מת) והיא לא יכולה להפריך את הטענה שלו. זהו הליך בעייתי.

כיצד גובים עדות מוקדמת? סדרי הדין:

- כבשגרה, תגבה העדות בפני התובע והנאשם או הנאשם הפוטנציאלי (אלא אם החליט ביהמ"ש אחריו מטעמים שירשמו).
- העדות תתועד בוידאו.
- ינסו לנהוג בהזמנת העד ובסדרי גביית העדות באקוויליטיות לנהוג בביהמ"ש.
- אם לא הייתה לבעל דין אפשרות לחקור את העד, יביא זאת ביהמ"ש בחשבון.
- התנגדות לשאלה שהוצגה לעד בשעת גביית העדות תירשם בפרוטוקול ובשלב מאוחר יותר יחליט ביהמ"ש מה לעשות עם ההתנגדות.

עיון בחומר החקירה:

הכלל: ברגע שמוגש כתב אישום בעבירות של פשע או עוון, הרי שהנאשם וסנגוריו רשאים לעיין בכל חומר חקירה סביר שבידי התובע ולהעתיקו. אם התביעה מסרבת לאפשר לנאשם לעיין בחומר החקירה, אזי הוא רשאי לפנות לביהמ"ש (שאליו הוגש כתב האישום) בבקשה להורות לתובע לאפשר לו לעיין בחומר חקירה שלא הועמד לרשותו. הבקשה תידון בפני שופט יחיד, בשאיפה לשופט שאינו דן בתיק. התובע במשפט לא יוכל להגיש לביהמ"ש ראייה או להשמיע עד, אם לנאשם או לסנגוריו לא ניתנה אפשרות סבירה לעיין בראייה או בהודעה וכן להעתיק אותם.

יתרונות ההגנה הן:

1. חזקת החפות של הלקוח.
2. היכול לעבור על כל חומר התביעה- התביעה מחויבת להביא להגנה את כל החומר, התביעה "משחקת עם קלפים פתוחים" וההגנה לא חייבת להעביר לתביעה.

התביעה חייבת לתת להגנה הכל, ההגנה לא חייבת לתת לתביעה כלום!

התביעה יכולה לטעון שהיא לא רוצה שמסמך מסוים ייחשף. נגיד שמדובר בייצוג מש' פשע ויש מודיע בתוך המשפחה, והמודיע אומר שדוד רצח את אלי. במידה ויחשפו את המודיע, המודיע ימות. בסיטואציה כזו הפרקליטות צריכה להשיג חיסיון על מסמכים ואז זה מהווה בעיה להגנה, כי יכול להיות שהמסמך הזה יועיל להגנה דווקא. **פרפרזה:** אמירה שנמצאת בתוך חומר חסוי ושמאמירה זו ניתן לקבל מסקנה על התיק. השר לביטחון פנים הוא זה שנותן את החיסיון לתיק ומי שיכול להסיר את החיסיון זה השופט והשופט שדן בבקשה הזו, לא השופט שמנהל את התיק. הרעיון הוא שהשופט שמנהל את התיק לא "יזוהם" ממידע. **שימוע:** אתה הולך לפרקליטות אחרי שעברת על החומר ואתה יכול לנסות להסביר להם למה לא להגיש כתב אישום או למה צריך להמיר את זה לעונשים נמוכים יותר. אבל התביעה מחויבת לתת לכם לעבור על כל החומר. לאחר שהתביעה הוציאה בקשה לחיסיון, מה ההגנה יכולה לעשות? להגיש בקשה להסרת חיסיון. מי יכול לתת לי את זה? שר הביטחון או שר הפנים כיוון שהוא זה שאישר את החיסיון על המודיע.

המשפט עצמו

תביעה: אם הנאשם לא הודה בכלל האישומים, או שביהמ"ש החליט שהודאתו אינה רלוונטית, התביעה תביא בפני ביהמ"ש את הראיות שברשותה. התביעה רשאית לשאת דברי פתיחה. **ראיות** = ראיות לרבות עדים.

בהתאם ל**ס' 77 לחסד"פ** אם לסנגוריה לא ניתנה הזדמנות סבירה לעיין בראייה או בהודעת העד בחקירה ולהעתיקם, הרי שהראיות לא יורשו להיכנס בכותלי ביהמ"ש. **התביעה "משחקת" בקלפים פתוחים וההגנה בקלפים סגורים.**

התובע יסיים את ראיותיו ואת העדת עדיו ויודיע לביהמ"ש שסיים את פרשת התביעה. הנאשם יוכל, אם ימצא לנכון, להעלות טענת case to answer no. מדובר בטענה הגורסת שהנאשם אינו נדרש להשיב לאשמה כלל מכיוון שאין בראיות התביעה אפילו הוכחה לכאורה לאשמה המיוחסת לנאשם בכתב האישום.

לדוגמה: המשטרה חוקרת לי את הפלאפון וטוענת שהטרדתי מינית בלונדינית. מצד שני, אני התלוננתי במשטרה לפני חודש שגנבו לי את הפלאפון. כשאגיע אל השופט, יראו לי תמונה של בלונדינית שהטרדתי אותה ואני אגיד לשופט שהתלוננתי שגנבו לי את הפלאפון ושיש 20 בלונדיניות ואי אפשר לדעת מי הבלונדינית הנכונה. כמו כן, בצירוף לכך שהתלוננתי שגנבו לי את הפלאפון – קיימת פה טענה שאין להשיב לאשמה!

יכול להיות שהשופט יגיד אין פה בסיס לטענת 'אין להשיב לאשמה' וההגנה צריכה להמשיך כרגיל (יכול להיות שהנאשם יזכה, אבל השופט מבקש להמשיך כי הוא טרם השתכנע שהוא לא אשם).

הגנה

- אם הנאשם לא זוכה, יוכל הנאשם להביא ראיות הגנה ולהקדים להן דברי פתיחה.
- הנאשם רשאי להעיד כעד הגנה ואז להיחקר בחקירה נגדית או לבחור שלא להעיד.
- אם הנאשם לא מעיד הדבר יכול לשמש סיוע או חיזוק כנגדו.
- ככלל, הנאשם יהיה הראשון שיעיד, על מנת שלא ישמע גרסאות של עדי הגנה אחרים ויוכל לשנות גרסתו בהתאם לעדויות האחרות.

האם התביעה רשאית לחקור נאשם ביחס להרשעות קודמות שלו? בגדול לא. מתי **כן מותר?** בטיעונים לעונש. ככלל, התביעה אינה רשאית לחקור נאשם על הרשעות קודמות שלו (כדי לא ליצור דעה קדומה אצל השופט) אלא אם הנאשם מעיד על אופיו הטוב או מביא ראיה לגבי אופיו הטוב.

חריג: לכאורה ניתן להביא את עברו של הנאשם רק בשלב הטיעונים לעונש, כשהוא כבר אשם. האם קיים מצב שהתביעה יכולה לדון בעברו של הנאשם למשל בשלב ההוכחות? עוד לפני שלב הטיעונים לעונש? **לדוגמה:** אלעד פדופיל והוא היה בכלא כבר 8 שנים. השתחרר מהכלא ועכשיו הוא גר בחיפה. יומיים לאחר שחרורו הוא מלביש ילד בגרב כחולה וגרב ירוקה, מה שהיה עושה לילדים בעבר לפני שאנס אותם. האם מותר לתביעה להביא את זה בשלב ההוכחות? **כן**, כי זה אותו דפוס פעולה לפני אונס.

חריג נוסף: בר גרה באילת ויש לה תחביב, כל פעם שעוברת ליד אוטו חדש לשרוט אותו. כולם באילת יודעים את זה. אבל בר באה לת"א לבקר את אליהו, רואה את הרכב של תומר ואת הנהג שלו שברכב ולפתע מתחילה לשרוט את הרכב בדיוק באותה צורה. עוצרים את בר. בר טוענת שעצרו אותה אך היא לא עשתה את זה בכוונה, זה היה בטעות. אז גם פה מותר להביא את הטענות האלה כי היה פה יסוד נפשי של מודעות.

ניתן להביא את עברו של הנאשם רק בטיעונים לעונש, אחרי שקבעו כי הוא אשם. בפרשת התביעה אי אפשר להביא את העבר של הנאשם!

כשהנאשם מסיים את ראיותיו ועדיין הוא מודיע לביהמ"ש שפרשת ההגנה הסתיימה.

איך חוקרים עדים?

- פעולה ראשונה: **אזהרת העד.** העד יזכה שעליו להעיד את האמת בלבד וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן.
- אם בביהמ"ש חושבים שעדיך להשביע את העד על מנת שהעד יגיד את האמת, מותר לבקשו להישבע. העד רשאי שלא להסכים לשבועה מטעמי דת ומצפון, אולם אם ביהמ"ש שוכנע שטעמי העד שלא להישבע ניתנו בחוסר תום לב, רשאי ביהמ"ש להשביעו.

מהו סדר חקירת העדים?

חקירה ראשית: העד נחקר חקירה ראשית בידי בעל הדין שקרא לו להעיד. אסור להנחות את העד בחקירה ראשית, אסור לשים בפיו של העד דברים ואסור לקבל ממנו אישור לדברים שמוצגים בפניו. כלומר, השאלות יהיו כלליות: ספרי לי מה היה. לא ניתן לשאול את העדה שאלות של כן ולא. הרצינול הוא שבחקירה הראשית העד יספר מבלי הדרכה ולפי דעתו בלבד.

חקירה נגדית: החקירה הנגדית מתבצעת ע"י בעל הדין שכנגד (אתה חוקר את הצד השני, תפקידך הוא להוציא אותו שקרן ולא אמין).

בחקירה נגדית מותר לשים תשובה בפיו של העד ולבקש את אישורו. **דוגמה:** "אתה מסכים שהיית בתאריך כזה וכזה במקום כזה וכזה" (בחקירה ראשית השאלה היא "היכן היית בתאריך כזה וכזה?"). ניתן להפנות לעד שאלות מדריכות שהתשובה עליהן היא "כן" או "לא". מטרתה של החקירה הנגדית היא לערער את אמינות העד והיא מהווה כלי חשוב מאוד במשפט.

חקירה חוזרת: מטרתה של החקירה החוזרת היא להבהיר נושאים שנשארו עמומים בחקירה הנגדית. חוקר הוא זה שהביא את העד והוא רוצה להבהיר נקודות שהיו בחקירה הנגדית, הוא לא יכול לשאול שאלות חדשות והוא לא יכול לפתוח "חזית"

חדשה. הוא לא יכול לשפר את העדות של העד שלו הוא צריך לדבר רק על דברים שהיו והוא חושב שהם לא הובהרו מספיק טוב.

בתום חקירת העד, רשאי ביהמ"ש להרשות לבעלי הדין להציג לעד שאלות נוספות.

עד עוין

אם ביהמ"ש קבע שעד שנקרא ע"י בעל דין הפך לעד עוין רשאי ביהמ"ש להותיר לצד שקרא לעד העוין לחקור את העד בחקירה ראשית כאילו הייתה חקירה נגדית.

דוגמה לעד עוין: זימנתי את אוריין לעדות, אוריין אמורה להגיד שליאור רצה את שקד. ואז אני מבקש מאוריין לספר לי מה היה. עכשיו העדה אומרת שהיא בכלל לא הייתה שם (עד עוין זה עד שחוזר בו) וטוענת שלא היו דברים מעולם ושהיא אינה זוכרת מה היה שם. אני הזמנתי אותה לחקירה ראשית ואני לא יכול לשאול אותה שאלות? אז מה עכשיו אני יכול לעשות? לשנות את ההגדרה של אוריין לעדה עוינת, אני יכול לבקש לשנות את החקירה לחקירה נגדית ועכשיו אני יכול לשאול שאלות של כן או לא.

חקירת עדים ע"י ביהמ"ש

ביהמ"ש רשאי לחקור את העד הן בסיום חקירת הצדדים. בנוסף רשאי ביהמ"ש לחקור את העד ולשאול שאלות במהלך החקירה עצמה.

כאשר העד נחקר ע"י ביהמ"ש, רשאים בעלי הדין לחקור את העד חקירה נוספת על מנת להבהיר את הסוגיות שהועלו ע"י ביהמ"ש בחקירה.

ראיות הזמה

ביהמ"ש רשאי לאפשר לתובע להביא ראיות הזמה.

ראיות הזמה הן ראיות שתפקידן לסתור טענות העולות מראיות ההגנה שהתובע לא יכול היה לצפותן מראש או להוכיח עובדות שהנאשם חזר בו מהודייתו בהן לאחר סיום פרשת התביעה. **אלה ראיות שבאות בעקבות כך שההגנה הפתיעה את התביעה ואז היא יכולה להביא ראיות סותרות.**

לדוגמה: אנחנו חושדים בנעמה שעשתה שימוש בכרטיסי אשראי ביום מסוים. יש תמונות מכל החנויות עם הפרצוף של נעמה מחייכת ומחזיקה את כרטיסי האשראי המזויפים. ההגנה שולחת את הדרכון של נעמה וטוענת שנעמה הייתה בחו"ל בכלל. התביעה יכולה לצפות את זה? לא!

אז מה עושה התביעה עכשיו? מביאה טענה שתסתור את זה. שלנעמה יש אחות תאומה שבדיוק לקחה חופש מהעבודה והייתה בחו"ל. אז מה מתברר? שכנראה אחותה הייתה בחו"ל ולא נעמה. משמע, נעמה כן גנבה!

התביעה מביאה את כל החומר מראש, היא לא יכולה להפתיע. היא מכינה לאחר מכן תיק מוצגים ומה שהיא מביאה לשופט כבר ידוע להגנה, התביעה מנגד, לא יודעת מה ההגנה מביאה. לכן ההגנה לא צריכה להביא ראיות הזמה, היות ואין לה צורך, היא לא מופתעת!

ההגנה יכולה להביא ראיות הזמה על ראיות ההזמה של התביעה. כלומר אם התביעה טענה שיש לי אחות תאומה, אני יכול להביא ראיות הזמה שיסתרו את הטענה הזו.

ראיות מטעם ביהמ"ש: לאחר שכל הצדדים סיימו את הבאת ראיותיהם, רשאי ביהמ"ש להורות על הזמנת כל עד (אף אם נשמע כבר בעבר), כמו גם להורות על הבאת ראיות אחרות לבקשת בעלי דין או מיוזמת ביהמ"ש.

סיכומים

- בתום הבאת הראיות או משנתקבלה הודיה, רשאים התובע ואחריו הנאשם להשמיע את סיכומיהם לעניין האשמה.
- בתום הסיכומים, ביהמ"ש מעריך את הראיות ומכריע בדינו של הנאשם.

פסק דין: הכרעת דין וגזר דין

פסק הדין מורכב משני חלקים:

הכרעת דין – קביעה מנומקת אם הנאשם אשם או זכאי.

גזר דין – גזירת עונשו של הנאשם.

במקרה של זיכוי, הכרעת הדין היא מלוא פסק הדין.

טיעונים לעונש

אם ביהמ"ש הרשיע את הנאשם, אזי לפני מתן גזר הדין יתקיים שלב הטיעונים לעונש. בשלב זה ניתן להביא: הרשעות קודמות של הנאשם + החלטות ביהמ"ש לעניין ביצוע עבירות ע"י נאשם ללא הרשעה + ראיות אחרות + לעיתים ניתן להביא העתק מהמרשם הפלילי (זו ההזדמנות הראשונה להביא ראיות בדבר "עברו הפלילי" של הנאשם).

ההגנה יכולה גם להביא רישומים של הנאשם שיש לו עבר נקי – זה יכול לסייע להם.

השופט לא יודע שום דבר על עברו של הנאשם ועל רישומיו הקודמים על מנת שיוכל לשפוט כמו שצריך. השופט יכיר ברישומים אלה רק בשלב הכרעת הדין ושמיעת הטיעונים לעונש.

לפני קביעת העונש רשאי ביהמ"ש להחליט על בדיקה רפואית או מומחה אחר שיבדקו את הנאשם ו/או לצוות על כל חקירה אחרת שנראית לו רלוונטית לקביעת העונש.

בנוסף רשאי ביהמ"ש להביא תסקיר מבחן לגבי עברו של הנאשם ומצבו המשפחתי, הכלכלי והבריאותי- כמו העברות שהביאו אותו לידי ביצוע העבירה.

לאחר הכרעת הדין שולחים את הבן אדם לתסקיר מבחן, כשבעצם ישנו דבר שנקרא שירותי מבחן ושולחים אותו על מנת ששירות המבחן ימליץ לגבי העונש. הוא יכול להמליץ על עבודות שירות, מאסר מרתייע ועל כל מיני דברים מסביב. אבל לפני ששולחים אותו למאסר הוא נשלח לקצין מבחן. הקצין מבחן יוצא מנקודת הנחה שברגע שיש הכרעת דין- אתה אשם. פעמים רבות נאשמים לא מוכנים להודות שהם אשמים.

לדוגמה: דולב הורשע בהרצת מניות והוא רוצה להגיש ערעור. כאשר הוא בא לקצין מבחן, הקצין מבחן שואל אם הוא באמת הריץ מניות? דולב עונה שלא. קצין המבחן ימליץ על עונש חמור כי הוא חייב כביכול כלא על מנת לחשוב ולהבין את חומרת המעשה. אבל דולב משוכנע שהוא לא עשה את זה. אם דולב יגיד שהוא כן עשה את זה ואז אני מגיש ערעור, התביעה תגיד שדולב הודה במעשים. יש פה בעייתיות. הפתרון לכך הוא שהסיכוי להצליח בערעור הוא אפסי, אז יש צורך להילחם עוד בערכאה הראשונה.

בערעור לא שומעים את העדים, יש פרוטוקולים, כתב אישום, הכרעה וגזר דין. לכן צריך להיות משהו ממש דרסטי כדי שהערכאה השנייה תבטל או תשנה.

ראיות הסנגוריה: הנאשם רשאי לאחר שהתביעה סיימה את טיעוניה לחומרא... להביא טעונים לקולא אם ע"י מתן עדות ואם ע"י הודעה מטעמו ללא שייחקר עליה.

סיכומים לעניין העונש

הסתיימו הליכי הבאת הראיות לסוגיית העונש.

התובע, ולאחריו הסנגור והנאשם להשמיע טענותיהם לעניין העונש... לנאשם תמיד שמורה זכות המילה האחרונה.

גזר הדין

לאחר הטיעונים לעונש ישב ביהמ"ש על המדוכה ויקבע עונשו של הנאשם.

ביהמ"ש מכריע על פי דעת רוב. אין דעת רוב לגבי סוג העונש או מידתו, תצורף הדעה המחמירה לדעה המקלה הקרובה אליה וייתחסו למקלה כאילו יש לה רוב.

דוגמה: שופט א' – 10 שנים, שופט ב' – 6 שנים, שופט ג' – שנה אחת. התוצאה תהא 6 שנים.

ערעור

אין ערעור בהליך הפלילי על החלטת ביניים אלא אם נקבע אחרת בחוק (פסלות שופט + עיון חומרי חקירה). באופן עקרוני בהליך אזרחי ניתן לערער על מה שרוצים. כשמערערים אז הסנקציה של ביהמ"ש של מעלה הוא הוצאות. במשפט פלילי זה לא כך, אין כמעט שום ערעור תוך כדי המשפט. במשפט פלילי הכל מתנהל בצורה מסודרת. מגישים ערעור בד"כ על שני דברים: על מסלול שופט (ניתן להחליף שופט. לדוגמה: השופט קרוב משפחה של הנאשם). דבר שני, עיון בחומרי חקירה- אם לא נותנים לי לעיין בחומרי חקירה אני יכול לערער על זה. אם אין לי חומרי חקירה, אני לא יכול לנהל את המשפט.

פס"ד של בימ"ש שלום ניתן לערעור בזכות בפני ביהמ"ש המחוזי.

פס"ד של בימ"ש מחוזי שנידון בביהמ"ש המחוזי כבערכאה ראשונה גם הוא ניתן לערעור בזכות.

פס"ד שנשמע בשלום + הוגש ערעור למחוזי: על מנת להביאו לעליון יש צורך ברשות לערער אשר יכול ותינתן ע"י ביהמ"ש המחוזי בפסה"ד או אם אישר זאת ביהמ"ש העליון.

ביהמ"ש שלערעור לא יחמיר בדינו של נאשם שערער על חומרת העונש. ביהמ"ש רשאי להחמיר עונשו של נאשם רק אם המדינה ערערה על קלות העונש.

סד"פ: הקדמה + חקירה + עיכוב + דיני מעצר **חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו – 1996**

רציונל סד"פ

- הוראות המסדירות חקירת עבירות.
- הוראות המסדירות ניהול הליכים בביהמ"ש.
- דרכי ענישה.

אלמנטים כלליים

1. שיטת המשפט בישראל: אדברסרית.
2. הפרדת רשויות: חוסר תלות בין הליך החקירה להליך השיפוט: ההליך החקירתי מתנהל ע"י המשטרה, כתב האישום מוגש ע"י התביעה וההליך השיפוטי מתנהל בביהמ"ש ע"י השופט.
חריג: חוק חקירת סיבות מוות, התשי"ח – 1958 – לשופט יש סמכות להורות לתביעה על הגשת כתב אישום. מה ייחודי בחוק הזה? זה שהשופט מנהל חקירה אינדביזטורית. עד עכשיו אמרנו שתמיד השופט מנהל חקירה אדברסרית, פה זה הפוך – הוא מנהל את החקירה בעצמו.

לפי הדת – אם מוצאים גופה מחוץ לעיר צריך לעשות הכל כדי לגלות מה קרה, לא משאירים מקרה מוות לא פתור. בדת היהודית אם לא היו מוצאים פתרון, היו עורפים את ראשה של עגלה וזקני העיר היו שופכים את דמה בנחל והיו אומרים שהם אומנם לא הצליחו למצוא מי רצח אבל הם כן ניסו לעשות הכל. אותו דבר כאן, מישהו למשל מת בבית מחסה ולא יודעים למה, אז מה עושה השופט? אומר תבדקו את הגופה אם אין בה רעל, אומר למשטרה לבצע חקירה. כלומר לא יהיה מצב שמישהו ימות ולא ידעו למה.

3. **הטיעון המשפטי:** אין כל אלמנט פרובלמטי בהקמת ועדת חקירה בנושא זה מכיוון שוועדת החקירה לא נועדה להפריע לרשות השופטת או "למלא" את תפקיד הרשות השופטת.
שיקולי דעת שונים: שיקול דעת של המשטרה האם לפתוח בחקירה, אם לאו. בעבירה שאינה פשע רשאי קצין בדרגת פקד ומעלה להורות שלא לחקור את הנושא אם אין בכך עניין לציבור.
חקירת המשטרה: **ס' 59 לחסד"פ: "נודע למשטרה על ביצוע עבירה, אם על פי תלונה ואם בכל דרך אחרת, תפתח בחקירה; אולם בעבירה שאינה פשע רשאי קצין משטרה בדרגת פקד ומעלה להורות שלא לחקור אם היה סבור שאין בדבר עניין לציבור או אם הייתה רשות אחרת מוסמכת על פי דין לחקור בעבירה."**
מבחינה מהותית המשטרה צריכה לבדוק כל פשע או תלונה שמגיעה אליה, אבל יש בעיה- יש עומס שהוא לא אמיתי, לכן המשטרה סוגרת חלק מהתיקים.

מה האופטימלי לסגירת תיק של החשוד מה העילות לסגירה? חוסר אשמה, חוסר ראיות וסגירת תיק בהסדר.

שיקול דעת תביעה: ס' 62 לחסד"פ:

"(א) ראה תובע שהועבר אליו חומר החקירה שהראיות מספיקות לאישום אדם פלוני, יעמידו לדין, זולת אם היה סבור שאין במשפט עניין לציבור; ואולם החלטה שלא להעמיד לדין, בשל העדר עניין לציבור תהיה באישור בעל תפקיד כלהלן:..."

מה קורה כאשר יש בחוק לאקונה ביחס לסדר הדין הפלילי?

- ס' 3 לחסד"פ.

- סדרי דין באין הוראות.

3. בכל ענין של סדר הדין שאין עליו הוראה בחקוק, ינהג בית המשפט בדרך הנראית לו טובה ביותר לעשיית צדק."

ע"פ 1/48 סילבסטר נ' היועמ"ש:

הנשיא זמורה הבהיר שתפקיד הדין הפלילי – להוציא לאור משפט. שאל לנו להתלות על אלמנטים טכניים בלבד בכתב האישום, וכי המהות אמורה לגבור על הפרוצדורה.

הנשיא זמורה: "אחד מחמיי המשפט כינה פעם יפה את חוק העונשין והפרוצדורה הפלילית כ"מגנה כרטא של הפושע" יש בכינוי זה משום תבונה רבה. רוצים להבליט את הרעיון שהפרוצדורה הפלילית על דיניה מכילה לטובת הנאשם תריסס בפני עיוות דין. רוצים לתת לנאשם את מלוא ההגנה ההוגנת. אבל אסור לסלף את הרעיון הבריאה הזה על ידי הפרזה בפורמליות. פרוצדורה פלילית טובה צריכה בוודאי לתת לנאשם את מלוא ההגנה, כדי למנוע עיוות דין, אבל הדין הפלילי אינו צריך לקבל צורת משחק אשקוקי שבו מהלך אחד בלתי נכון קובע את גורל המשחק. תפקיד הדין הפלילי – להוציא לאור משפט. מוטב אמנם שעשרה רשעים יצאו זכאים משצדיק אחד ייצא חייב, אבל במה דברים אמורים? כשהשאלה היא הוכחת האשמה ולא כשהכתוב מדבר על ליקויים טכניים בכתב האשמה וכו'. על שאלות מסוג זה לא יחול הכלל של הנאה מהספק.

וחשוב גם שהעם יראה ששופטיו נכנסים לטרקלין שבו דנים על החטא ועונשו, ואין נשארים עומדים בפרוזדור ודנים בו על כתב האשמה בלבד אם הוא שלם, או אם הוא פגום, או אם הוא בטל. חלילה לי מלעודד את הקטגורים המתרשלים בניסוח כתבי האשמה. חובה עליהם לבדוק בשבע עיניים אם כתב האשמה אמנם מגיד פשע, אבל לבתי המשפט לא הרשות בלבד, כי אם חובה עליהם לתקן מה שפגמו הקטגורים, בלבד שלא יפגעו על ידי כך בעיקרי השלטת הצדק."

דהיינו, מה אומר זמורה? אל תבלבלו לי את המוח, אני שופט שמתעסק במהות ולא בפרוצדורה, אשם או לא אשם. ואם לדוגמה התובע בתעודת זהות רשם סיפרה אחת שונה, זה לא אומר שהלקוח זכאי אלא שפשוט צריך לתקן את זה.

פומביות

חוק בתי המשפט נוסח משולב, התשמ"ד – 1984

ס' 68, פומביות הדיון:

"(א) בית משפט ידון בפומבי.

(ב) בית משפט רשאי לדון בענין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות, אם ראה צורך בכך באחת מאלה:

(1) לשם שמירה על בטחון המדינה;

(2) לשם מניעת פגיעה ביחסי החוץ של המדינה;

(3) לשם הגנה על המוסר;

(4) לשם הגנה על עניינו של קטין או חסר ישע כהגדרתו בסעיף 368 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 וכן אדם עם מוגבלות שכלית או אדם עם מוגבלות נפשית, כהגדרתם בחוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית), התשס"ו-2005 (בחוק זה – חוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות); לשם הגנה על עניינו של קטין; לשם הגנה על עניינו של קטין או חסר ישע כהגדרתו בסעיף 368 לחוק העונשין, תשל"ז-1977

(5) לשם הגנה על ענינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או בעבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998; לשם הגנה על ענינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או בעבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998;

(6) (נמחקה); הדיון הוא בעניני אישות;

(7) הדיון הפומבי עלול להרתיע עד מלהעיד עדות חופשית או מלהעיד בכלל;

(8) לשם הגנה על סוד מסחרי;

(9) לשם הגנה על ענינו של מתלונן או ניזוק בעבירה לפי סעיף 377 לחוק העונשין, התשל"ז-1977;

(10) לשם הגנה על עד מוגן או על מידע חסוי בעניין עד מוגן, תכנית הגנה, הרשות להגנה על עדים, או עד מאוים, כמשמעותם בחוק להגנה על עדים, התשס"ט-2008;

(11) לשם הגנה על ענינו של נפגע עבירה או של עבריין מין, בהליך לפי חוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006.

(ג) בבקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות, רשאי בית משפט לדון בדלתיים סגורות.

(ד) החליט בית משפט על עריכת דיון בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני אדם להיות נוכחים בעת הדיון כולו או מקצתו, החליט בית משפט על עריכת דיון בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני אדם להיות נוכחים בעת הדיון כולו או מקצתו.

זאת אומרת, ביהמ"ש יכול להגיד שיש עוד דברים שיתנהלו בדלתיים סגורות. לדוגמה: עו"ד סגרה עם מישהו שיגנוב לה את האוטו וזה שהיא סגרה איתו היה שוטר מושחת. הוא סגר את זה עם גנב. מפה לשם חשדו בשוטר ושמו לו האזנה ושמעו את השיחה שלו עם עורכת הדין. היא הייתה עו"ד שנואה מאוד וכל פעם שהיה דיון שלה, כל ב"ש היו באים לראות. ינון ביקש שהמשפט יהיה בדלתיים סגורות.

בג"צ 5699/07 יועז נ' היועמ"ש:

העובדות: העיתונאי יובל יועז שהיה עיתונאי של גלובס, כתב ספר על משה קצב. הוא ביקש לעיין בדוקומנטציה המצויה בתיקי ביהמ"ש של הנשיא לשעבר משה קצב. מזכירות ביהמ"ש לא אפשרה ליובל יועז לעיין בחלקים לגביהם יש צו איסור פרסום. יובל ציין כי הוא מוכן להתחייב שאת הדברים שאסור, הוא לא יפרסם, אך הוא רוצה לדעת אותם כדי לכתוב את הספר. יובל ביקש בהתאם לפומביות הדיון + לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג – 2003, לעיין בתיקים אלה. כלומר, מצד אחד יש איסור פרסום ומצד שני יש פומביות הדיון (היות וההליך הפלילי צריך להיות גלוי). הנשיאה בייניש: "על פני הדברים, נוכח מעמדו החוקתי של עקרון הפומביות הדיון המעוגן בס' 3 לח"י: השפיטה, ובהתחשב במעמדה הרם של זכות הציבור לדעת בשיטתנו המשפטית, יש לכאורה מקום לטענה לפיה צו איסור פרסום הנוגע לכתבי טענות שהוגשו לתיק ביהמ"ש, אין משמעותו בהכרח איסור על עיון בהם שלא למטרות פרסום. לפי גישה זו, השאלה אימתי צו איסור פרסום הנוגע לחומר הנכלל בתיק בימ"ש, חל מבחינת היקפו גם על עיון באותו החומר, תלויה בפרשנות הצו ועליה להיבחן בכל מקרה לפי נסיבותיו."

בסופו של יום נקבע כי כאשר עסקינן בחומר שיש לגביו צו איסור פרסום, הרי שאין לאפשר עיון בחומר והנטל הוא על מי שמבקש לעיין בחומר החקירה לשכנע מדוע הוא נדרש לעיין זה.

רציפות

בהליך הפלילי, להבדיל מההליך האזרחי, אין מערערים על החלטות ביניים (אלא אם יש הוראה מפורשת לכך בחוק). במשפט הפלילי הרעיון הוא שהתיקים יתנהלו אחד אחר השני, אך זה לא עובד כך כי זה בלתי אפשרי. לצורך העניין למשל ינון שיש לו תיק גדול, יצטרך להגיע לביהמ"ש יום אחרי יום במשך חודש רצוף. יכול להיות גם שזה לא אפשרי מבחינת הלו"ז של השופט. לכן ההליך אינו רציף, אבל אם יש למשל 10 קלסרים, אז יש בין דיון ל-2 דיונים בבימ"ש. כעיקרון, בהליך הפלילי הכל רציף, אם יש בעיה לשם כך יש את הערעור. מתי כן אפשר לעצור משפט? **פסלות שופט ואם מסתירים חומרי ראיה.**

חריגים:

- העדר רציפות בין שלב אחריות פלילית לבין שלב גזירת עונש.
 - עדות מוקדמת: גביית עדות מוקדמת מאדם כאשר קיים חשש שלא נוכל לגבות ממנו את העדות במהלך המשפט.
 - משפט זוטא: קבילותה/העדר קבילותה של הודיה שניתנה מחוץ לכותלי ביהמ"ש.
- משפט זוטא- אם הנאשם אומר שהוציאו ממנו הודעה שלא כדין. לדוגמה: אופק מודה וחתם שהוא ביצע שוד, אבל למה עשה את זה? פיצצו אותו מכות, לא נתנו לו לאכול/לישון ואז מתבצע משפט זוטא, ובמשפט הקטן הזה בודקים את טענותיו של אופק (האם הרביצו לו, האם לא נתנו לו לאכול ולשתות).

ממתי נכנסות הוראות סדר הדין הפלילי לתוקף?

הוראות סדר הדין הפלילי נכנסות לתוקף מיד עם כניסתו של התיקון לתוקף. אין לנאשם זכות קנויה ביחס להוראות סדר הדין הפלילי שהיו קיימות ביום ביצוע העבירה או ביום הגשת כתב האישום. בדיני העונשין אין תכולה רטרואקטיבית היות וזה דין מהותי, אבל בסד"פ יש היות וזה דין פרוצדורלי. התיישנות מעבירות מין, 10 שנים – התיישנות זה פרוצדורה.

לדוגמה: מי שעשה לפני 10 שנים ויום פטור, אבל אם ישנו את זה ויבטלו את התיישנות, זה אפשרי. זה שינוי פרוצדורלי שתקף גם רטרואקטיבית.

דוגמה נוספת: היום מכונת אמת לא קבילה בבימ"ש. נגיד ומישהו ימציא מכונה שמדייקת ב-100%. בן ביצע עבירה לפני שלוש שנים והיום יוצא חוק שאומר מכונת האמת 100% קבילה. האם בן יוכל להגיד שבשל העובדה שהוא ביצע את העבירה לפני שלוש שנים, לא ניתן להשתמש בזה? לא. הוא לא קנה זכות פרוצדורלית. פעם לא היה DNA, האם אחרי שנה בן יוכל לטעון שפעם לא היה והיום אי אפשר להשתמש בזה נגדו? לא.

חוקי היסוד וסדר הדין הפלילי

דנ"פ 2316/95 עימאת גנימאת נ' מדינת ישראל:

העובדות: העורר (כבן 21) הוא תושב הכפר צוריף שבנפת חברון. באחד הלילות נטל העורר מכונת פרטית ממקום חנייתה בירושלים ונהג בה לכיוון חברון. משהגיע למחסום נדרש לעצור, נטש את המכונת ונמלט. כעבור פחות מחודשיים הוסע ע"י חברו במכונת פרטית אחרת, שסמוך קודם לכן נגנבה ממקום חנייתה בבית-שמש. בדרכם לכפר צוריף התקלקלה המכונת. גם הפעם הסתלק העורר לדרכו. אך חברו, שנשאר במקום, נעצר, ובעקבות חקירתו – נעצר גם העורר. שחקירתו, שנסבה על חלקו בשתי הפרשיות, הודה העורר בגניבת המכונת הראשונה. לדבריו, גנב מכונת זו במטרה להביאה לחברון ולמוכרה שם. מניעו לכך היה קשיי הפרנסה של משפחתו. אך את דבר המכירה לא תכנן מראש ואין הוא יודע למי היה מוכר את המכונת. מאידך גיסא, כפר העורר בחשד כי השתתף גם בגניבת המכונת השנייה תוך גוונה להציע גם אותה למכירה. את המכונת הזו, טען, גנב חברו. אף שהמעשה בוצע בנוכחותו, הוא לא לקח בו חלק ולנסיעה במכונת זו הצטרף רק במטרה להגיע לביתו. בעקבות החקירה הואשם העורר לפני בימ"ש השלום בירושלים בשתי עבירות של גניבת רכב, בניגוד לס' 413 לחוק העונשין, תשל"ז – 1977, ועם הגשת כתב האישום נגדו עתרה המדינה למעצרו עד לתום ההליכים במשפטו. בבקשתה נטען, כי מן העבירות שיוחסו לעורר עולה, כי "נשקפת סכנה לשלום הציבור ולרכושו אם ישוחרר" וכי מעצרו מבוקש "בשל היותו) מסוכן לציבור". סנגוריתו המלומדת של העורר כפרה בטענה ששחרור העורר טומן סיכון לציבור. עמדה זו סמכה הסנגורית על גילו הצעיר ועברו הנקי של העורר, שעד להאשמתו בפרשיות הנדונות לא נזקפה לחובתו שום מעורבות פלילית קודמת. כן ציינה, שמן הראיות המצויות בידי התביעה לא עולה שלעורר, שעבד בקביעות בעבודות בניין, היו קשרים עברייניים כלשהם.

יש מעצר ימים ויש מעצר עד תום ההליכים – מעצר ימים זה מעצר למס' ימים מוגבל כי 'אני חושד בך'. זה עוד לפני כתב האישום, רק כי אני חושד בך. מעצר עד תום ההליכים הוא מכתב האישום ועד גזר הדין

בגלל שזו הייתה תקופה שהגדירו אותה כמכת מדינה, היה להם תירוץ לבקש לעצור אותו עד תום ההליכים, ככה בשותף כניבת מכונית זו לא עבירה שעליה עוצרים עד תום ההליכים.

ביהמ"ש שלום, הש' א' כהן: נעתר לבקשת המדינה והורה שהעורר יעצר עד תום בירור משפטו. בהתייחסו לטענות הסנגורית ציין השופט בהחלטתו כי **"מאז הפכו גניבות הרכב למכת מדינה ממש, נוטים בתי המשפט לעצור נאשמים עד תום ההליכים כאשר מדובר בעבירות הקשורות ברכב ולהעדיף את האינטרס הציבורי על פני שיקולים אישיים."** ולהלן, ברוח זו, הוסיף השופט לאמור: **"אין צריך לחזור ולאמור, כי המכה של גניבות הרכב הפכה לנפוצה ביותר ואין לילה בו לא נעלמים כלי רכב החונים ליד בתי הבעלים. אמצעי מרסן יכול להימצא כך אם כל מי שעובר בצורה כלשהי עבירה הקשורה בגניבת רכב יידע שהוא צפוי לא רק לשנות מאסר ארוכות אם יתפס, אלא גם שיעצר עד תום ההליכים."**

כלומר, ביהמ"ש שלום אומר שעם כל הכבוד לכבוד האישי, אם תגנוב רכב, האינטרס הציבורי הוא המועדף והעברייני יעצר.

ראיות לכאורה: מה זה? הרי או שיש ראיות, או שאין. מדובר בראיות שיש לפני מעצר. זה לא אומר שהחשדות הללו נכונות ב-100%, אבל אלה ראיות שקיימות לכאורה. לפני שהסנגור היה יכול להתאמת עם הראיות. למשל: נהיגה בשכרות – נגיד שמבקשים לשלול את הרישיון ל-30 יום ואני מבקש לערער על זה. אז יש ראיות לכאורה תמיד. למה? כי המכשיר מצא ששתי. אבל למה לכאורה? כי אני יכול לתקוף את המכשיר ולהגיד שהבחור לוקח תרופות שמזייפות את רמת האלכוהול או שהמכשיר לא היה מכוון. ובכל זאת, למה זה לכאורה? כי הסנגור לא התעמת איתם.

ולמה במקרה של גניבה יש ראיות לכאורה? מי "פתח" עליו? החבר שלו! ולמה זה לכאורה? כי יכול להיות שיש ביניהם ריב, לא בטוח שזה נכון והסנגור צריך להתעמת איתו קודם כל.

ביהמ"ש המחוזי: ביהמ"ש המחוזי, שלפניו ערר העורר כנגד החלטה לעוצרו, דחה את עררו. בנימוקי החלטתו של כב' הש' ע קמא נאמר, בין היתר, כך: **"מקובלת עלי המדיניות השיפוטית שלפיה כשמדובר בעבירות לפי פרק י"א, סימן ה' לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, שהמחוקק ראה לבטא את כוונתו בענישה חמורה של העבירה, צריך להיות ברור למי שביצע עבירה כאמור, ויש לגביו ראיות לכאורה, שלא רק לעונש חמור הוא צפוי אלא גם לכך שיעצר עד גמר ההליכים נגדו... בעניין זה של גניבות רכב ההגנה על האינטרס הציבורי צריכה לגבור בדרך כלל על הנסיבות האישיות. דווקא טענת המבקש שלפני (העורר – א' מ'), כי גניבת המכונית הראשונה נעשתה על ידו מטעמים של מקור פרנסה למשפחתו, היא שצריכה להדאיג עוד יותר כיוון שפרנסת המשפחה, שעולה מונח על צווארו, כדבריו, אינה נפסקת עם גניבת הרכב הראשון, והנה באה לנו בעניין זה דווקא עילת המעצר משום ההגנה על הציבור."**

ביהמ"ש העליון: "1. ח"י: כבוד האדם וחירותו נושא עמו בשורה חוקתית חקוקה לכל פרט בחברה. בשורה זו נועדה לכל החברה ולא רק לעבריינים שבה. קורבן העבירה בפועל ובכוח וכל אזרח תמים-דרך זכאים להגנה על כבודם ועל חירותם מפני פחד, אימה ופגיעה, לא פחות מן הנאשם
2. היותה של עבירה בגדר "מכת מדינה" יכול להיות אחד מן המרכיבים האפשריים של הוכחת קיומה של עילת מעצר. אולם בכל מקרה דרוש שכנועו של בית המשפט כי יש חשש שהשחרור של הנאשם הספציפי יסכן את שלום הציבור או את ביטחונו, או כי קיימת עילת מעצר אחרת"
כך בסופו של דבר נקבע בדיון נוסף, כי מעצר אדם בטרם משפטו לשם הרתעה נוכח מכת מדינה אינו עולה בקנה אחד עם ח"י: כבוד האדם וחירותו.

כשנותנים גזר דין יש 2 אפשרויות: הוא יכול להגיד על הפריצה הראשונה ניתן עונש נפרד וכך על כל עבירה בנפרד. דבר כזה יביא אותו לשנים רבות בכלא. דרך נוספת היא להגיד שכולם זה מסכת אחת והשופטת תוחמת את זה במס' שנים ממוצע למשל 4-6 שנות מאסר.

ע"פ 2145/92 גואטה נ' מדינת ישראל:

העובדות: נגד המשיב הוגש כתב אישום המייחס לו החזקת סמים מסוכנים שלא לצריכה עצמית, עבירה לפי ס' 7(א) ו(ג) לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג – 1973. הסמים נתפסו כשהם מוצנעים בין יושביו של המשיב, כשזה נעצר ברחוב ונדרש להסיר בגדיו בשעת חיפוש שנערך בו. ביהמ"ש המחוזי הורה לשחרר את המשיב בערובה, הגם שהדגיש כי בהחזקת הסמים בכמות האמורה יש משום עילת מעצר.
ביהמ"ש שהניח על סמך חומר הראיות שהיה לפניו, כי מדובר במעצרו של אדם המטייל לתומו ברחוב, הביע תרעומת קשה על עצם המעצר וצורתו, הדומים לאלה של מדינת משטרה.
המשנה לנשיא א' אלון: א. כאשר מוענקת סמכות לערוך חיפוש על גופו, או בגופו של אדם, אין בכך כדי להתיר חדירה לתוך גופו של אדם, כגון שאיבת תוכן הקיבה, ביצוע חוקן ובדיקת דם, שלא בהסכמת הנבדק. חדירה לגופו של האדם יש בה משום פגיעה חמורה בכבודו של האדם ובזכותו לפרטיות, **"באדם באשר הוא אדם"**.

3. כבוד האדם פירושו שלא לבייש ולבזות את צלם האלוהים שבאדם.
ה. על פגיעה שיש בה משום ביזוי וביוש צלם האלוהים שבאדם, כגון עריכת חיפוש בגופו והפשטת לבושו של אדם ברבים, קיימת הקפדה יתרה בעולמה של הלכה.

ו. ביזוי וביוש צלם האלוהים שבאדם מותרים הם רק כאשר נועדו לתכלית ראויה, משמדובר בחשד של עבירה פלילית, שיש למונעה או לגלותה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש; הכל לפי נסיבות כל מקרה ומקרה – כגון מטרת עריכתו של החיפוש, טיבה של העבירה בה הוא נחשד, קיומה של שעת חירום, ההצדקה לעריכתו של החיפוש, אופן עריכתו, מקום עריכתו וכיוצא באלה.

ז. (1) גם משניתנת הסכמה לעריכת החיפוש, עדיין אין פירוש של דבר כי הכל פרוץ ומותר. העובדה שמדובר בזכויות יסוד של פגיעה בכבודו של אדם ובצנעת הפרט יש בה כדי לחייב, גם כאשר החיפוש נערך בהסכמה, לשמור על מידה סבירה של הגינות כדי שלא לרמוס את כבוד האדם שבגופו נערך החיפוש, ואת פרטיותו, כאשר הדבר אינו מתבקש ואינו הכרחי לצורך החיפוש.

דיני מעצרים

- עיכוב.
- מעצר בטרם הגשת כתב אישום: ע"י שוטר וע"י ביהמ"ש (מעצר ימים).
- מעצר עד תום ההליכים.

ישנם אלמנטים נוספים: מעצר בהוראת בימ"ש או למשל מעצר ששוטר עוצר אדם בשטח.
לדוגמה: שחר שולפת אקדח ויורה כדור ביוסי. אם מגיע שוטר מותר לו לעצור את שחר גם ללא צו בימ"ש.

מה הוא מעצר?

מעצר הוא אלמנט של שלילת חירותו של אדם עוד בטרם נגזר דינו. מדובר בפגיעה קשה במיוחד בחירותו של אדם – פגיעה אשר אמורה לעלות בקנה אחד עם ח"י: **כבוד האדם וחירותו**.

מעצר ימים: מעצר לצרכי חקירה – מעצר לפני הגשת כתב אישום כנגד החשוד אשר מתבצע במהלך חקירת המשטרה ויש לו שלוש מטרות:

1. מניעת שיבוש הליכי חקירה- בד"כ זו הסיבה שהכי משכנעת את השופט. הבעיה כשאתה מייצג אדם בחקירה אתה לא יודע כלום, מעבירים לך את המידע רק אחרי הגשת כתב האישום.
2. מניעת הימלטות הנחקר/עצור.
3. מניעת סיכון מטעמו של הנחקר/עצור.

אדם במעצר הוא חשוד, אחרי הגשת כתב אישום הוא נאשם ואחרי שהוא מורשע הוא עבריין!!!

מעצר עד תום ההליכים: מעצר לאחר הגשת כתב אישום. הנאשם מצוי במעצר כל עוד משפטו מתנהל. מטרות מעצר זה:

1. מניעת שיבוש הליכי משפט ע"י הנאשם.
 2. מניעת הימלטותו של הנאשם מן הדין.
 3. מניעת פגיעה בחיי אדם או בביטחון המדינה.
- יש עבירות שמובן מאליו שמצריכות מעצר עד תום ההליכים, כמו רצח, היות ולא נשחרר אדם שירצח עוד אנשים.

עיכוב

השעיית חופש תנועתו של אדם לצרכי בירור.

ס' 66: "בפרק זה, **"עיכוב"** – הגבלת חירותו של אדם לנוע באופן חופשי, בשל חשד שבוצעה עבירה או כדי למנוע ביצוע עבירה כאשר הגבלת החירות מסויגת מראש בזמן ובתכלית, הכל כאמור בפרק זה.
יובהר כי אם עוכב אדם ועיכובו הסתיים (ללא מעצר), הרי שהמעוכב רשאי להמשיך בדרכו ובמעשיו. להבדיל עת נעצר אדם, הרי שיש "לשחררו". בנוסף גם שוטר וגם אדם פרטי רשאים לעכב אדם אחר (בכפוף לאמור בחוק).
רק שופט או קצין יכולים לשחרר אדם שנעצר וצריך למלא טפסים. אבל בעיכוב, שוטר יכול לשחרר ולפני השחרור ימלא טפסים.

ס' 67: "(א) היה לשוטר יסוד סביר לחשד כי אדם עבר עבירה, או כי הוא עומד לעבור עבירה העלולה לסכן את שלומו או בטחונו של אדם, או את שלום הציבור או את בטחון המדינה, רשאי הוא לעכבו כדי לברר את זהותו ומענו או כדי לחקור אותו ולמסור מסמכים, במקום הימצאו.

(ב) שוטר רשאי לדרוש מאדם להילוות עמו לתחנת המשטרה או לזמנו לתחנת המשטרה למועד אחר שיקבע, אם נתקיימו שניים אלה:

(1) יש יסוד דביר לחשד שהוא עבר עבירה או יש הסתברות גבוהה שהוא עומד לעבור עבירה כאמור בסעיף

קטן (א);

(2) הזיהוי היה בלתי מספיק, או לא ניתן לחקור אותו במקום הימצאו."

שוטר לא צריך אישור כדי לעצור אדם שמסרב להיות מעוכב, אבל לאחר מכן הוא צריך למלא טפסים.

עדים

ס' 68: "(א) היה לשוטר יסוד סביר לחשד שנעברה עבירה, רשאי הוא לעכב אדם שיכול למסור לו מידע הנוגע לאותה עבירה, כדי לברר את זהותו ומענו וכדי לחקור אותו במקום הימצאו; וכן רשאי הוא לזמן אותו לתחנת משטרה קרובה למועד סביר אחר שיקבע לצורך ביצוע אותן פעולות.
(ב) היה הזיהוי בלתי מספיק, או היה חשש כי האדם לא יתייצב לחקירה במועד, רשאי השוטר לבקש מאותו אדם להילוות עמו לתחנת המשטרה לשם גביית העדות."

ס' 69: "הוקנתה בחיקוק הסמכות לחפש במקום, בכליו או על גופו של אדם, או הסמכות לדרוש מאדם הצגת מסמכים, רשאי בעל הסמכות לעכב אדם או כלי רכב כדי לאפשר את החיפוש או העיון במסמכים, וכן רשאי הוא לדרוש מאדם למסור את שמו ומענו."

ביצוע צו מאסר או מעצר

ס' 70: "(א) היה לשוטר יסוד דבר לחשד כי ניתן נגד אדם צו מעצר או צו מאסר, רשאי הוא לעכבו עד לקבלת עותק הצו, לצורך ביצוע המעצר או המאסר על פיו.
(ב) לא ניתן לקבל עותק הצו במקום, רשאי שוטר לדרוש מאותו אדם להילוות עמו לתחנת המשטרה לשם קבלת הצו ולשם ביצוע המעצר או המאסר על פיו."

ס' 71: "(א) היה לשוטר יסוד סביר לחשד שבוצעה עבירה בת מעצר וסבר כי יש צורך לבצע חיפוש בכלי רכב כדי לאתר את מבצע העבירה או קורבנה או כדי לאתר ראיה הקשורה בעבירה, רשאי הוא להורות לעכב את כלי הרכב ולערוך את החיפוש כאמור.
(ב) הוראות סעיף קטן (א) יחולו גם אם קיים חשש שעומדת להתבצע עבירה מן העבירות המפורטות בסעיף 35(ב), או אם קיימת הסתברות גבוהה שעומדת להתבצע עבירה בת מעצר."

ס' 74: "עם תום העיכוב, יערוך מבצע העיכוב דו"ח, שבו יפרט את שמו של מי שעוכב, סיבת העיכוב ומשך העיכוב, אם נתקיים אחד מאלה:
(1) האדם הובא לתחנת המשטרה או זומן אליה;
(2) האדם עוכב לפרק זמן של עשרים דקות או יותר."

אם שוטר בא לחבר'ה על הברזלים ומבקש לראות תעודות זהות ורואה במסוף שאין להם עבר פלילי, אומר להם ביי! הוא צריך למלא דו"ח? לא. עיכוב של שוטר- מונע ממנו פרוצדורה מיותרת כי הוא לא אוהב למלא טפסים.

עיכוב בידי אדם פרטי: אם למשל יעקב דוקר את מומו, אני ליאור שעובר שם יכול לעכב את יעקב אם אני עומד בתנאים.

ס' 75: "(א) כל אדם רשאי לעכב אדם אחר עד לבואו של שוטר אם נתקיים אחד מאלה:
(1) האדם חשוד כי ביצע בפניו עבירת אלימות, פשע, גניבה או עבירה שגרמה נזק של ממש לרכוש;
(2) אדם אחר הקורא לעזרה מצביע על אדם החשוד שביצע בפניו עבירה, כאמור בפסקה (1).
(ב) חשוד שעוכב לפי סעיף קטן (א), יימסר לשוטר ללא דיחוי, ובלבד שהעיכוב לא יעלה על שלוש שעות.
(ג) המבצע עיכוב לפי סעיף קטן (א), רשאי להשתמש בכוח סביר, אם החשוד סירב להיעתר לבקשת העיכוב, ובלבד שלא יהיה שימוש בכוח כדי לגרום לחשוד חבלה.

הכל כמובן אם יש חשש שהחשוד יימלט או שזהותו אינה ידועה.
"והכל אם יש חשש..." אנחנו יודעים את זהותה של הרוצחת – שחר, אפשר לעכב אותה? לא, אנחנו יודעים את זהותה.
"רשאי להשתמש בכוח סביר" מה זו חבלה? ס' 34 כד לחוק העונשין.

חוק ספציפי תמיד גובר על חוק כללי, חוק העונשין הוא כללי.

לוגיסטיקות עיכוב

עיכוב ע"י שוטר יתבצע לאחר הפעולות הבאות:

ס' 24(א): "(א) העוצר אדם יזהה את עצמו תחילה בפני החשוד, בציון שמו או כינויו הרשמי והיותו שוטר או עובד ציבור, יודיע לו מיד שהוא עצור ויבהיר לו את סיבת המעצר בהקדם האפשרי במהלך ביצוע המעצר; שוטר יזהה את עצמו גם בהתאם להוראות סעיף 5 לפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן – פקודת המשטרה), ועובד ציבור יזהה את עצמו גם על ידי הצגת תעודה המעידה על סמכויותיו. היה המעצר על פי צו שופט, ימסור מבצע המעצר לעצור עותק מהצו.

- (ב) הוראות סעיף קטן (א), למעט החובה להודיע לחשוד על המעצר ולמסור לו עותק מהצו, לא יחולו –
(1) אם ברור בנסיבות הענין, כי זהות השוטר וסיבת המעצר ידועים לעצור;
(2) אם מיליון עלול לסכל את ביצוע המעצר;
(3) אם מיליון עלול לגרום לפגיעה בבטחון מבצע המעצר בשעת ביצוע המעצר או להעלמת ראיה;
חלפו הנסיבות שמנעו מילוי הוראות סעיף קטן (א), יקיים מבצע המעצר את ההוראות האמורות מוקדם ככל האפשר.
(ג) מילוי החובות האמורות בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) הוא תנאי לחוקיות המעצר."

כמה זמן ניתן לעכב אדם?
20 דק' – ללא טפסים.
3 שעות – סטנדרט + טפסים.
9 שעות – חריג, רק אם יש הרבה עצורים במקביל.

לכל היותר ל-6 שעות בחלוקה כדלקמן:
ס' 73: "(א) לא יעוכב אדם או כלי רכב מעל לזמן סביר הדרוש, בנסיבות המקרה, לביצוע הפעולה שלשמה הוקנתה סמכות העיכוב.
(ב) בכל מקרה, לא יעוכב אדם או כלי רכב לפרק זמן העולה על שלוש שעות; ואולם בעיכוב הקשור למספר רב של מעורבים, רשאי הקצין הממונה להאריך את משך העיכוב לפרק זמן נוסף שלא יעלה על שלוש שעות נוספות, מנימוקים שיירשמו."
אם יש הרבה אנשים ואתה לא יכול לבדוק את כולם במקביל 3 שעות, ניתן לעכב 6 שעות אך צריך אישור של קצין.

האם מותר להשתמש בכוח?
ס' 75: "(ג) המבצע עיכוב לפי סעיף קטן (א) רשאי להשתמש בכוח סביר, אם החשוד סירב להיעתר לבקשת העיכוב, ובלבד שלא יהיה בשימוש בכוח כדי לגרום לחשוד חבלה."

מעצר בטרם הגשת כתב אישום (ע"י שוטר)

גם כאן יש לשים לב לשני אלמנטים. המחוקק מעוניין שכל מעצר יגובה בהחלטה של ביהמ"ש, אולם ניתן לעצור אדם ללא צו שופט לתקופה שלא תעלה על 24 שעות. אם מעוניינים להחזיק אדם מעבר לכך במעצר נדרשת החלטה שיפוטית לשם כך.

"4. מעצר אדם יהיה בצו של שופט (להלן – צו מעצר), אלא אם כן הוענקה בחוק סמכות לעצור בלא צו."

מתי יש לשוטר סמכות לעצור ל – 24 שעות ללא צו של שופט?
סמכות שוטר לעצור בלא צו:

ס' 23: "(א) שוטר מוסמך לעצור אדם אם יש לו יסוד סביר לחשד שאותו אדם עבר עבירה בת מעצר והתקיים אחד מאלה:

- (1) האדם עובר בפניו או עבר זה מקרוב עבירה בת מעצר, והוא סבור, בשל כך, שהוא עלול לסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;
- (2) יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד לא יופיע להליכי חקירה;
- (3) יש לו יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לידי שיבוש הליכי משפט ובכלל זה העלמת רכוש, השפעה על עדים או פגיעה בראיות בדרך אחרת;
- (4) יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;
- (5) האדם חשוד שעבר אחד מאלה:

(א) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;

(ב) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב);

(ג) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;

(ד) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק חם או קר;

(ה) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה

(6) האדם משוחרר בערובה, ויש יסוד סביר להניח כי הוא הפר תנאי מתנאי השחרור או כי הוא עומד להימלט מהדין, או שיש יסוד סביר לחשש שהוא נמלט ממשמורת חוקית;

(7) בחוק זה, "עבירה בת מעצר" – כל עבירה למעט חטא.

(ב) שוטר מוסמך לעצור אדם ולהביאו לתחנת המשטרה לתכלית שלשמה ביקש לעכבו, אם האדם אינו מציית להוראותיו שניתנו על פי סמכויות העיכוב המסורות לו בדיון, או אם הוא מפריע לו להשתמש בסמכויות העיכוב.
(ג) לא יעצר אדם לפי סעיף זה אם ניתן להסתפק בעיכוב."

במידה ואדם מסרב לעיכוב, עוצרים אותו!

- מה הן הסיבות למעצר ע"י שוטר בלא צו של בית המשפט?
שוטר מוסמך לעצור ללא צו שופט כאשר יש לו יסוד סביר להניח שמדובר באדם שעבר עבירה בת מעצר (פשע או עוון – לא חטא), והתקיימה אחת מעילות המעצר הבאות (ס' 23 לחוק המעצרים):
- "(1) האדם עובר בפניו או עבר זה מקרוב עבירה בת מעצר, והוא סבור, בשל כך, שהוא עלול לסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;
(2) יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד לא יופיע להליכי חקירה;
(3) יש לו יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לידי שיבוש הליכי משפט ובכלל זה העלמת רכוש, השפעה על עדים או פגיעה בראיות בדרך אחרת;
(4) יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;
(5) האדם חשוד שעבר אחד מאלה:
(א) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;
(ב) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב);
(ג) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;
(ד) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק חם או קר;
(ה) עבירת אלימות בנן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה,
(6) האדם משוחרר בערובה, ויש יסוד סביר להניח כי הוא הפר תנאי מתנאי השחרור או כי הוא עומד להימלט מהדין, או שיש יסוד סביר לחשש שהוא נמלט ממשמורת חוקית;
(7) בחוק זה, "עבירה בת מעצר" – כל עבירה למעט חטא.
- תופסים אצלנו סמים בבית, אם זה עד כמות מסוימת זה שימוש עצמי, אם זה מעל הכמות- זה לא לשימוש עצמי, יש עוד תוספת מעל זה שנקרא שכר ויש עוד תוספת מעל זה שנקראת גידול ועוד אחד שנקרא יבוא ויצוא אבל הגידול יכול להיות לפני השכר, יש גידול שתופסים במעבדות/חממות ויש גידול שזה גידול בעציץ- קטן
- (ב) שוטר מוסמך לעצור אדם ולהביאו לתחנת המשטרה לתכלית שלשמה ביקש לעכבו, אם האדם אינו מציית להוראותיו שניתנו על פי סמכויות העיכוב המסורות לו בדיון, או אם הוא מפריע לו להשתמש בסמכויות העיכוב.
(ג) לא יעצר אדם לפי סעיף זה אם ניתן להסתפק בעיכוב."

יסוד סביר לחשש

ע"פ 325/84 אברג'יל נ' מדינת ישראל:

העובדות: למשטרה יש טכניקה שכאילו היא מתישה אדם. נגיד הם סימנו מטרה שמישהו הוא ראש ארגון פשע אז הם יושבים לו "על הזנב". נגיד שהוא נכנס לאוטו- הם יעשו לו בדיקת שכרות וסמים. באים לבקר אותו כל הזמן בבית ולראות שהוא בסדר. במקרה של אברג'יל חצו את הגבול כי עצרו אותו ללא סיבה, ע"י שוטר צריך עילות לעצור ובמקרה הזה לא היו עילות ולכן אברג'יל ברח. כשטענו שהוא ברח ממעצר, הוא אמר שהמעצר לא קיים כי הוא לא חוקי. אברג'יל נעצר בשדה התעופה ע"י שוטר. סיבת המעצר הייתה הוראה שנתנה לו כי יש לעצור את אברג'יל כשיחזור לארץ. אברג'יל הצליח להימלט בשדה התעופה וטען שמעצרו לא היה חוקי. ביהמ"ש הבהיר, כי נדרשת מידת ודאות גבוהה מעבר ליסוד סביר שאדם ביצע עבירה, בטרם יעצר. בעצם ההוראה שנתנה לשוטר לא הייתה מידת וודאות מספקת לשם המעצר של אברג'יל.

חובותיו של מבצע המעצר

ס' 24: "(א) העוצר אדם יזהה את עצמו תחילה בפני החשוד, בציון שמו או כינויו הרשמי והיותו שוטר או עובד ציבור, יודיע לו מיד שהוא עצור ויבהיר לו את סיבת המעצר בהקדם האפשרי במהלך ביצוע המעצר; שוטר יזהה את עצמו גם בהתאם להוראות סעיף 5א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן – פקודת המשטרה), ועובד ציבור יזהה את עצמו גם על ידי הצגת תעודה המעידה על סמכויותיו. היה המעצר על פי צו שופט, ימסור מבצע המעצר לעצור עותק מהצו.

- (ב) הוראות סעיף קטן (א), למעט החובה להודיע לחשוד על המעצר ולמסור לו עותק מהצו, לא יחולו –
- (1) אם ברור בנסיבות הענין, כי זהות השוטר וסיבת המעצר ידועים לעצור;
 - (2) אם מיליון עלול לסכל את ביצוע המעצר; אם אתה בא לעצור מישהו ויש לו נשק, אתה קודם תעצור אותו ואז תחפש עליו כדי לא לקחת את הסיכון שהוא ירה בך תוך כדי בדיקה
 - (3) אם מיליון עלול לגרום לפגיעה בבטחון מבצע המעצר בשעת ביצוע המעצר או להעלמת ראיה;
- חלפו הנסיבות שמנעו מיליון הוראות סעיף קטן (א), יקיים מבצע המעצר את ההוראות האמורות מוקדם ככל האפשר.
(ג) מיליון החובות האמורות בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) הוא תנאי לחוקיות המעצר."

התנגדות למעצר בלתי חוקי

אם מדובר במעצר בלתי חוקי לאדם יש זכות להתנגד למעצר, אם באופן סביל ואם באופן פעיל. מידת הכוח אינה יכולה להיות מופרזת. מצד שני, גם למבצע המעצר יש סמכות להשתמש בכוח סביר. נחזור למקרה אברג'יל – המעצר לא היה חוקי, אבל האם הוא יכול היה לירות לשוטר בראש? לא, כי זה לא סביר.

תחילת המעצר

ס' 5: "תחילת מעצרו של אדם היא באחד מאלה:

- (1) במעצר על פי צו שופט שניתן בנוכחות האדם – עם הודעת השופט בפניו על מתן הצו, אלא אם כן קבע השופט מועד אחר; נגיד בדיון רגיל בבית משפט, אבא אומר אני לא משלם את המזונות, מה השופטת יכולה להגיד לזו? אתה עצור 7 ימים או עד שתשלם את המזונות, המוקדם מביניהם ואז הוא מקבל את הצו במקום בפנים שלו.
- (2) במעצר על פי צו שופט שניתן בהעדרו של האדם או במעצר שלא על פי צו שופט – עם מסירת הודעה כדן כאמור בסעיף 24 מאת מבצע המעצר לאדם שעומדים לעוצרו, או עם עשיית מעשה גלוי למימוש המעצר, בנסיבות שבהן פוטר הדין ממתן הודעה, כאמור בסעיף 24(ב).

השופט נתן צו מעצר והאדם איננו, נגיד השופט אומר "הבחור ברח אבל אני מוציא צו מעצר שכשיראה אותו השוטר הוא יביא אותו אל בימ"ש". אופציה נוספת היא שבזמן אמת, בזמן פשע, השוטר עוצר אותו ללא צו של שופט ואז מביאים אותו אל בימ"ש.

העצור מובא לתחנת המשטרה

מהותית – אני לא יכול לקשור את אופק לעמוד חשמל במשך 10 שעות, אני צריך להביא אותו אל התחנה אל קצין.

ס' 25: "(א) שוטר שעצר אדם ללא צו מעצר, יביאו, ללא דיחוי, לתחנת משטרה (להלן – התחנה), ויעבירו לרשות הקצין הממונה על החקירות בתחנה, בהעדרו – למפקד התחנה, ובהעדרם – לקצין הממונה על התחנה (להלן – הקצין הממונה), אלא אם כן מצא, לאחר המעצר, שניתן לשחררו. (ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי השוטר –

- (1) להביא את העצור למקום אחר כדי שהעצור יקבל שם טיפול רפואי שהוא נזקק לו באופן דחוף;
- (2) להשאיר את העצור במקום שבו הוא נעצר או להביאו למקום שבו נדרשת נוכחות השוטר (נגיד שעצרת 5 אנשים, ויש לי עוד אירוע, מה אני עושה? אני לא אקח אותם אל התחנה ואז אחזור כי האירוע השני יברח. אז אני אוזק את האירוע הראשון ומשאיר אותם שם (גם ללא שוטר שם כי אני לבד) ואחזור אליהם אחרי זה.
- (3) כאשר נוכחות השוטר באותו מקום דרושה כדי למנוע פגיעה באדם, בבטחון הציבור או בבטחון המדינה;
- (4) לצורך המשך החקירה כאשר אין באפשרותו של השוטר להביא את העצור לתחנה בעצמו או באמצעות שוטר אחר;
- (5) להישאר עם העצור במקום המעצר או להביאו למקום האירוע, כאשר טובת החקירה דורשת פעולה דחופה שם, בנוכחות העצור;
- (6) להביא את העצור למקום אחר כשנוכחותו דרושה שם, כדי למנוע פגיעה מיידית וחמורה בבטחון הציבור או בבטחון המדינה, או מוות או נזק גופני חמור לאדם;
- (7) להביא את העצור למקום אחר, בהסכמתו, כדי לתפוס ראייה או למנוע השמדתה.
- (ג) חלפו הנסיבות שמנעו הבאת העצור לתחנה, יובא העצור, ללא דיחוי, לתחנה.
- (ד) נעדר הקצין הממונה מהתחנה או נבצר ממנו מלדון בשחרורו של עצור, רשאי שוטר שהוסמך לכך בהתאם לפקודות משטרת ישראל, כהגדרתן בסעיף 1 לפקודת המשטרה, לשחרר את העצור לפי הוראות חוק זה; ובלבד שאם הורה על שחרור בערובה, יקבל את אישור הקצין הממונה לערובה ולתנאיה.
- (ה) שוחרר עצור בערובה לפי סעיף קטן (ד), יראוהו כאילו שוחרר על ידי הקצין הממונה."

לאחר העברת העצור – יש לערוך דוח

ס' 26: "(א) משהובא עצור לתחנה והועבר לרשות הקצין הממונה, יערוך השוטר שעצר אותו, בהקדם האפשרי, דוח בכתב שבו יפרט את נסיבות המעצר ועילתו, לרבות העובדות ששימשו יסוד לחשד לביצוע עבירה, פעולותיו לפי סעיף 24, הסיבות לפעולותיו לפי סעיף 25 – אם היו כאלה, ושמות של שאר השוטרים שהשתתפו בביצוע המעצר. (ב) שוטר שעצר אדם ושיחררו, כאמור בסעיף 25, יערוך, בסמוך ככל האפשר למעצר, דוח שיועבר לקצין הממונה כאמור בסעיף קטן (א)."

לאחר שהאדם הועבר לקצין הממונה

ס' 28: "(א) לא יחליט הקצין הממונה על מעצרו של אדם, על המשך מעצרו או על שחרורו בערובה, ולא יקבע את סוג הערובה, גובהה ותנאיה, בלי שיתן תחילה לאותו אדם הזדמנות להשמיע את דברו, לאחר שהזהירו כי אינו חייב לומר

דבר העלול להפיל, כי כל דבר שיאמר עשוי לשמש ראיה נגדו וכן כי הימנעותו מלהשיב על שאלות עשויה לחזק את הראיות נגדו.

(ב) נכח סניגורו של החשוד, בתחנת המשטרה, במעמד החלטת הקצין הממונה, ישמע אותו הקצין הממונה לפני מתן החלטתו אם ביקש להשמיע דבריו; אין בהוראות סעיף קטן זה לחייב את הקצין הממונה להמתין לבואו של הסניגור או לאפשר פגישה בין החשוד לסניגורו בניגוד להחלטה לפי סעיפים 34 ו-35.

משקלה של הודאה שנגבתה ללא אזהרה בתחנת המשטרה

ע"פ 161/77 זוהר נ' מדינת ישראל:

הודאה מחשוד שנגבתה במשטרה ללא אזהרה מוקדמת משקלה מועט.

ע"פ 1382/99 בלחניס נ' מדינת ישראל:

לשיטת בלחניס זכות האזהרה לפני חקירה היא זכות חוקתית. בלחניס טען כי הזוהר ע"י המשטרה ביחס לסעיף עבירה שונה מזה שבו הואשם. לכן טען בלחניס שהודעתו אינה קבילה. ביהמ"ש הפנה את בלחניס ללשון ס' 28(א) אשר אינו נוקב בחובה לציין סעיף אישום ספציפי כלשהו במסגרת האזהרה.

ת"פ 511/97 מדינת ישראל נ' עדנאן עודה:

בפס"ד זה לא נתנה אזהרה לחשוד, לכן ההודעה נפסלת מכיוון שמדובר בהפרת זכות חוקתית. השופט המחוזי גיבט: "20. כיום, פגיעה בזכות החוקתית באופן שאינו עומד במבחנים שבחוק היסוד מצדיקה את פסילתה של ראיה שהושגה כתוצאה מפגיעה זו. פסילתה של הראיה מסמלת את המחיר חברתי אותו מוכנה החברה לשלם על מנת לשמר את הערך החוקתי המוגן. על מנת להבטיח את זכויות היסוד יש למנוע מתן לגיטימציה לפגיעה בהן על ידי רשויות השלטון (ובכלל זה המערכת המשפטית). לא ניתן לשמור על הזכות הקונסטיטוציונית אם המערכת המשפטית מוכנה להקריבה לצורך השגת הרשעה במשפט פלילי. פסילת הראיות הינה הכרחית על מנת להגן על הערכים החוקתיים"

דוח הקצין הממונה

ס' 37: "הקצין הממונה, שהחליט בעניין מעצרו או שחרורו של חשוד, יערוך דוח בכתב, בציון שמו ובחתימתו; בדוח יפורטו לפי הענין:

- (1) שם העצור ופרטיו האישיים;
- (2) התאריך והשעה שבהם נעצר ושם השוטר שעצר אותו;
- (3) נסיבות המעצר, פרטי העבירה והעובדות ששימשו עילה למעצרו;
- (4) הפעולות שנעשו לגבי העצור לפי סעיף 25, בטרם הובא לתחנת המשטרה, שמות השוטרים שהשתתפו בהן והשעות שבהן הן בוצעו;
- (5) החלטות הקצין הממונה, בענין השחרור או המעצר, השחרור בערובה בתנאים או שלא בתנאים, או בענין נקיטת פעולות חקירה לפי סעיף 30, על נימוקיהן;
- (6) מילוי הדרישות של סעיפים 32 ו-33, שמות מבצעי הדרישות ושמות מקבלי ההודעות;
- (7) פעולות החקירה שנעשו לפי סעיף 30 ושעת עשייתן;
- (8) אם הוגשה בקשה לאפשר לעצור להיפגש עם עורך דין, שם המגיש ומועד הפגישה; אם נדחתה הפגישה לפי סעיפים 34 ו-35(א) עד (ד) – הנימוקים לכך;
- (9) דברי העצור לפי סעיף 28.

זמנים

הבאת העצור בפני השופט:

ס' 29: "(א) מי שנעצר בידי הקצין הממונה לפי סעיף 27 יובא בהקדם האפשרי, ולא יאוחר מ-24 שעות, בפני שופט."

ס' 30: "על אף הוראות סעיף 29, אם מצא הקצין הממונה כי יש צורך לבצע פעולת חקירה דחופה, שלא ניתן לבצעה אלא תוך כדי מעצרו של החשוד, ולא ניתן לדחותה עד לאחר הבאת העצור בפני שופט, או שיש צורך בפעולה דחופה הנדרשת בקשר לחקירה בעבירה כאמור בסעיף 35(ב), רשאי הוא להשהות את הבאת העצור בפני שופט, לצורך ביצוע אותה פעולה לתקופה שלא תעלה על 48 שעות מתחילת המעצר."

זכויות העצור, תוך דגש על פגישה עם עורך דין

העצור רשאי להיפגש עם עורך דין + הזכות שתימסר הודעה על מעצרו לאדם קרוב.

ס' 32: "החליט הקצין הממונה לעצור את החשוד, יבהיר לו מיד את דבר המעצר ואת סיבת המעצר בלשון המובנת לו, ככל האפשר, וכן –
(1) את זכותו שתימסר הודעה על מעצרו, לאדם קרוב לו ולעורך-דין ואת זכותו להיפגש עם עורך-דין, הכל בכפוף להוראות סעיפים 34 עד 36; וכן את זכותו להיות מיוצג על ידי סניגור כאמור בסעיף 15 לחוק סדר הפלילי או לפי חוק הסניגוריה הציבורית;
(2) את משך הזמן שניתן להחזיקו במעצר עד שישוחרר או עד שיובא בפני שופט."

ס' 33: "(א) החליט הקצין הממונה לעצור את החשוד, תימסר, ללא דיחוי, הודעה על מעצרו ועל מקום הימצאו לאדם קרוב לו שהוא נקב בשמו, ואשר ניתן לאתרו באמצעים סבירים, זולת אם ביקש העצור שלא למסור הודעה כאמור; שונה מקום הימצאו של העצור תודיע המשטרה גם על כך.
(ב) לבקשת העצור, ובכפוף להוראות סעיף 14 לחוק סדר הדין הפלילי, תימסר הודעה כאמור בסעיף קטן (א) גם לעורך הדין שהעצור נקב בשמו או לאחד מעורכי הדין ששמו מופיע ברשימה האמורה בסעיף קטן (ג).
(ג) הקצין הממונה אחראי לביצוע הוראות סעיף זה; הוא יודיע לעצור על זכויותיו כאמור בסעיף 32, וכן ימסור לו רשימה של עורכי דין המוכנים לשמש סניגורים לעצורים, שנערכה על ידי לשכת עורכי הדין; העצור יאשר בחתימת ידו שההודעה נמסרה לו."

ס' 34: "(א) עצור זכאי להיפגש עם עורך דין ולהיוועץ בו.
(ב) ביקש עצור להיפגש עם עורך דין או ביקש עורך דין שמינהו אדם קרוב לעצור להיפגש עמו, יאפשר זאת האחראי על החקירה, ללא דיחוי.
(ג) פגישת העצור עם עורך הדין תיעשה ביחידות ובתנאים המבטיחים את סודיות השיחה, אולם באופן המאפשר פיקוח על תנועותיו של העצור.
(ד) נמצא העצור באותה עת, בעיצומם של הליכי חקירה או של פעולות אחרות הקשורות בחקירה, באופן שנוכחותו נדרשת כדי להשלימם, ועריכת הפגישה עם עורך הדין ללא דיחוי, כאמור בסעיף קטן (ג), מחייבת את הפסקתם או את דחייתם למועד אחר, והקצין הממונה בדרגת רב פקד ומעלה (להלן בסעיף זה – הקצין הממונה) סבר כי הפסקתם או דחייתם עשויה לסכן, באופן ממשי, את החקירה, רשאי הוא להורות בהחלטה מנומקת בכתב, שפגישת העצור עם עורך הדין תידחה לזמן הנדרש כדי להשלים את הפעולה, ובלבד שההפסקה לא תעלה על שעות ספורות.
(ה) סבר הקצין הממונה כי פגישת העצור עם עורך הדין עלולה לסכל או לשבש מעצרו של חשודים נוספים באותו ענין, למנוע גילוי ראיה או תפישת דבר שהושג בקשר לאותה עבירה, רשאי הוא להורות, בהחלטה מנומקת בכתב, שהפגישה תידחה לתקופה הנדרשת, ובלבד שהיא לא תעלה על 24 שעות משעת המעצר.
(ו) על אף הוראות סעיף קטן (ב), רשאי הקצין הממונה בהחלטה מנומקת בכתב להורות שלא לאפשר פגישת עצור עם עורך דין, לתקופה שלא תעלה על 48 שעות משעת המעצר, אם שוכנע שהדבר דרוש לשם שמירה על חיי אדם או לצורך סיכול פשע, או שהדבר כרוך בעבירת בטחון והתקיימה עילה מהעילות המפורטות בסעיף 35(א); אין בהוראות סעיף קטן זה כדי לגרוע מזכותו של עצור, שביקש זאת, שתינתן לו הזדמנות סבירה להיפגש עם עורך דין לפני שיובא לבית המשפט בענין מעצרו."

מה קורה אם לא נתנו לעצור להיפגש עם עו"ד ונגבתה ממנו הודאה?

ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי:

העובדות: מיששכרוב נגבתה הודאה בזמן שהיה עצור על שעשה שימוש בסם מסוכן בהיותו חייל, לפני שנתנה לו האפשרות להיוועץ בעורך דין. ביהמ"ש החליט לפסול את הודאתו של יששכרוב.

דוקטרינת הפסילה הפסיקתית – יששכרוב

עם חקיקת חוקי היסוד, והשינויים הנורמטיביים שבאו בעקבותיהם, מחייבים חשיבה מחודשת בשאלת קבילותן של ראיות שהושגו שלא כדין. אם בעבר נהגה בשיטתנו ההלכה הפסוקה לפיה שאלת קבילותה של ראיה אינה נבחנת לפי דרך השגתה שכן כובד המשקל הפרשני בהקשר זה הושם על התכלית של חקר האמת ולחימה בעבריינות; הרי כיום מתבקשת נקודת איזון גמישה יותר המתחשבת בחובה להגן על זכויות הנאשם ועל הגינות ההליך הפלילי וטוהרו. האיזון הראוי בין מכלול הערכים והאינטרסים המתחרים בסוגיה הנדונה, מוביל לאימוצה של דוקטרינת פסילה יחסית, במסגרתה יהא מסור לבית-המשפט שיקול-דעת להכריע בנוגע לקבילותה של ראיה שהושגה שלא כדין בנסיבותיו של כל מקרה לגופו ועל-פי אמות-מידה עליהן עמד ביהמ"ש בפסק הדין.

תמצית עיקריה של דוקטרינת הפסילה הפסיקתית, היא זו: הנחת המוצא בשאלת קבילותן של ראיות היא זו הנוהגת עמנו מאז ומתמיד, ולפיה ראיה שהיא רלוונטית - קבילה במשפט. עם זאת, בהתאם לדוקטרינה האמורה לביהמ"ש שיקול-דעת לפסילת קבילותה של ראיה בפלילים, אם נוכח לדעת כי הראיה הושגה שלא כדין וקבלתה במשפט תיצור פגיעה מהותית

בזכותו של הנאשם להליך הוגן שלא בהתאם לגדריה של פסיקת ההגבלה. מדובר בנוסחת איזון עקרונית השואפת להשגת פשרה ראויה בין מכלול הזכויות והאינטרסים הרלוונטיים לשאלת קבילותן של ראיות שהושגו שלא כדין, ובהם: חשיפת האמת העובדתית, הלחימה בעבריינות וכן ההגנה על שלום הציבור ועל זכויות נפגעי העבירה מחד גיסא; אל מול ההגנה על זכויות הנאשם ועל הגינות ההליך הפלילי וטוהרו מאידך גיסא.

במקרה דנן, ביהמ"ש מיישם את דוקטרינת הפסילה על נסיבות עניינו של המערער. העובדה כי החוקר הצבאי נמנע במכוון מלהודיע למערער בדבר זכותו להיוועץ בעו"ד ופגע בזכות יסודית זו בזדון, מעצימה את חומרת אי החוקיות שהייתה כרוכה בגביית הודאתו של המערער ומהווה נסיבה כבדת-משקל בעד פסילתה כראיה. לכך יש להוסיף את הקלות הרבה בה ניתן היה לגבות את הודאת המערער כדין, וכן את העובדה כי העבירות שיוחסו למערער אינן מן החמורות שבספר החוקים. מנגד, מציין ביהמ"ש כי בטיעונו בפני בית-הדין הצבאי, אישר הסגור כי לא היה באי החוקיות הנדונה כדי לפגום באמינות תוכנה של ההודאה שמסר המערער בחקירתו. ואולם, באמינותה הלכאורית של ההודאה, כשלעצמה, אין כדי להוות נסיבה כבדת-משקל דיה אל מול יתר השיקולים עליהם עמד ביהמ"ש. לפיכך, מתבקשת המסקנה כי בנסיבותיו הייחודיות של המקרה דנן, קבלת הודאתו של המערער תיצור פגיעה משמעותית ובלתי מידתית בזכותו להליך פלילי הוגן ולפיכך יש להורות על פסילתה.

מעצר על פי צו של שופט

ס' 4: "מעצר אדם יהיה בצו של שופט (להלן – צו מעצר), אלא אם כן הוענקה בחוק סמכות לעצור בלא צו."

סמכות עניינית

ס' 2: "הסמכות העניינית לדון בענין שחוק זה דן בו תהא נתונה –

(1) כל עוד לא הוגש כתב אישום – לבית משפט השלום;

(2) לאחר הגשת כתב אישום – לבית המשפט המוסמך לדון בכתב האישום;

(3) בערעור – לבית המשפט שלערעור."

סמכות מקומית

ס' 3: "(א) בכפוף להוראות אחרות שבחוק זה, הסמכות המקומית בענין שחוק זה דן בו, תהא נתונה לבית המשפט אשר באזור שיפוטו התקיים אחד מאלה:

(1) נעברה העבירה, שבקשר אליה מוגשת הבקשה, כולה או מקצתה;

(2) נמצאת היחידה הממונה על חקירת העבירה, שבקשר אליה מוגשת הבקשה;

(3) האדם מוחזק במעצר ולא ניתן לפנות לבית המשפט במקומות האמורים בפסקאות (1) או (2) בשל נסיבות מיוחדות שיפורטו."

כלומר סמכות מקומית לבית המשפט בו מוחזק העצור.

תנאים למתן צו מעצר

ס' 13: "(א) שופט לא יצווה על מעצרו של אדם, אלא אם כן שוכנע כי קיים חשד סביר שהאדם עבר עבירה, שאיננה חטא, ומתקיימת אחת מעילות אלה:

(1) קיים יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי חקירה או משפט, להתחמקות מחקירה מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;

(2) קיים יסוד סביר לחשש שהחשוד יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה;

(3) בית המשפט שוכנע, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, שיש צורך לנקוט הליכי חקירה שלא ניתן לקיימם אלא כשהחשוד נתון במעצר; בית המשפט לא יצווה על מעצר לפי עילה זו לתקופה העולה על 5 ימים; שוכנע בית המשפט שלא ניתן לקיים את הליך החקירה בתוך התקופה האמורה, רשאי הוא לצוות על מעצר לתקופה ארוכה יותר או להאריכו ובלבד שסך כל התקופות לא יעלו על 15 ימים.

(ב) שופט לא יצווה על מעצר לפי סעיף קטן (א), אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של קביעת ערובה ותנאי ערובה, שפגיעתם בחירותו של החשוד פחותה."

ס' 14: "ראה שופט, על יסוד הצהרה בכתב של שוטר, כי אדם נמלט ממשמורת חוקית, יצווה על מעצרו של האדם לשם החזרתו לאותה המשמורת שממנה נמלט."

בקשת המעצר עצמה

יש להבהיר שהדיון בצו המעצר יכול להתקיים בלא נוכחות החשוד. אם ניתן צו מעצר כאמור, יש להביא את החשוד 24 שעות (לכל המאוחר), לביהמ"ש לאחר שהחשוד נעצר (סעיפים 12 ו-17(ג) לחוק המעצרים).

הארכת מעצר

ס' 16: "(2) הדיון יתקיים בפני החשוד, אלא אם כן נוכח השופט, על יסוד חוות דעת של רופא, שאין החשוד מסוגל להשתתף בדיון מפאת מצב בריאותו; במקרה זה, יתקיים הדיון בנוכחות סניגורו ואם אינו מיוצג ימנה לו השופט סניגור, עד שיוכל להתייצב בבית המשפט; פסקה המניעה להתייצבותו וטרם נסתיימה תקופת המעצר, רשאי החשוד לדרוש דיון חוזר;"

התנהלות המעצר – סדרי דין

ס' 15: "(א) בקשת מעצר תוגש בכתב על ידי שוטר ותיתמך בהצהרתו שלאחר אזהרה או בתצהיר;
(1) בבקשה יצוינו –

- (א) העובדות המקנות סמכות לבית המשפט;
- (ב) תמצית העובדות והמידע שעליהם מבסס המצהיר את בקשת המעצר;
- (ג) עילת המעצר;
- (ד) פרטים על מעצרים קודמים ועל בקשות מעצר קודמות הנוגעים לאותו ענין והמתייחסים לחשוד, והחלטות בית משפט בהן.

(2) לבקשה יצורפו –

- (א) העתקים מבקשות המעצר הקודמות באותו ענין;
- (ב) הפרוטוקולים של דיוני בית המשפט בבקשות המעצר הקודמות;
- (ג) חומר חסוי, לעיון בית המשפט בלבד, לרבות החומר החסוי שהוגש בדיונים קודמים של בית המשפט

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) רשאי שופט לדון בבקשה דחופה, גם ללא המסמכים שבסעיף (א)(2), אם נחה דעתו שיש ברשותו המידע הנדרש למתן החלטה, ומטעמים מיוחדים; בדיון לפי סעיף זה לא תעלה תקופת המעצר על 24 שעות.

(ג) החומר הנוגע לבקשת המעצר או מידע שעליו מתבססת בקשת המעצר וכל חומר הנמסר בהליך לפי סעיף קטן (ה) יועמדו לעיון השופט בלבד; החומר יסומן ויוחזר לשוטר לאחר העיון.

(ד) השופט רשאי לחקור את השוטר על בקשתו; היה הדיון בפני החשוד, רשאי אף הוא או סניגורו לחקור את השוטר.
(ה) ביקש שוטר כי תשובתו לשאלה תובא לידיעת בית המשפט בלבד, או ביקש לפרט בפני בית המשפט בלבד עובדות או מידע שעליהם מתבססת בקשת המעצר, ימסור לבית המשפט, בכתב, את התשובה ואת הנימוקים לבקשתו; בית המשפט רשאי להיענות לבקשה ולהסתמך על החומר המוגש לו בדרך זו אם מצא כי מתן התשובה או גילוי העובדות או המידע בנוכחות החשוד וסניגורו עלולים לפגוע בחקירה או באינטרס ציבורי חשוב אחר; התשובה החסויה תסומן, תוחזר לשוטר לאחר העיון והדבר יירשם בפרוטוקול. החליט השופט שלא להיעתר לבקשה בדבר אי-גילוי של החומר רשאי השוטר להודיע כי הוא חוזר בו מהגשת החומר שאליו מתייחסת השאלה ומשעשה כן לא יועמד החומר לעיון החשוד וסניגורו, והשופט יתעלם ממנו לצורך החלטותיו.

(ו) לשם החלטותיו בבקשת מעצר, רשאי השופט להיזקק לראיות אף אם אינן קבילות במשפט.

(ז) הדיון יתועד בפרוטוקול, מבלי לגלות תוכנו של חומר חסוי, והפרוטוקול יימסר לצדדים.

(ח) דיון בבקשת מעצר שלא במעמד החשוד יתקיים בדלתיים סגורות, אלא אם כן הורה השופט אחרת מטעמים מיוחדים שיירשמו."

הסתמכות על ראיות שאינן קבילות

האם בית המשפט רשאי להסתמך על ראיות שאינן קבילות?
המונח חשד סביר יכול להכיל גם ראיות שאינן קבילות. ככל שהחקירה מתקדמת ביהמ"ש יטה שלא להאריך מעצר רק על סמך ראיות כאלו.

בש"פ 6350/97 רזנשטיין נ' מדינת ישראל: (חשין).

תקופות מעצר בטרם הגשת כתב אישום

מעצר שלא בנוכחות העצור: הגבלה ל – 24 שעות עד להבאת העצור בפני ביהמ"ש.
ס' 17: "(ג) ציווה שופט על מעצרו של חשוד שלא בנוכחותו, לרבות מעצר לפי סעיף 14, והחשוד לא שוחרר לפני כן לפי סעיף 20, יובא החשוד בפני שופט בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ-24 שעות משעת מעצרו; הובא העצור לפני שופט יחולו הוראות סעיף קטן (א)."

מעצר בנוכחות חשוד – 15 ימים

ס' 17: "(א) ציווה שופט על מעצרו של חשוד בנוכחותו, לא תעלה תקופת המעצר על 15 ימים; אולם רשאי שופט להאריך, מעת לעת, את המעצר לתקופות שלא יעלו על 15 ימים; אין בהוראות סעיף קטן זה כדי לפגוע בהוראות סעיף 13(א)(3) סיפה."

הארכת מעצר ל – 30 ימים

ס' 17: "(ב) לא יוחזק חשוד במעצר ברצף אחד בקשר לאותו אירוע, לרבות המעצר ללא צו, לתקופה העולה על 30 ימים, אלא אם כן הבקשה למעצר נוסף הוגשה באישור היועץ המשפטי לממשלה."

75 ימים

שחרור באין אישום

ס' 59: "חשוד הנתון במעצר ולא הוגש נגדו כתב אישום תוך 75 ימים לאחר מעצרו, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה."

בית המשפט העליון

הארכת מעצר או חידוש.

ס' 62: "(א) על אף הוראות סעיפים 59 עד 61, רשאי שופט של בית המשפט העליון לצוות על הארכת המעצר או על מעצר מחדש, לתקופה שלא תעלה על 90 ימים, ולחזור ולצוות כך מעת לעת, וכן להורות על שחרורו של הנאשם, בערובה או ללא ערובה.

(תיקון מס' 8) תשע"א-2011

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), סבר שופט בית המשפט העליון כי לא יהיה ניתן לסיים את הליכי המשפט בתוך התקופה של 90 ימים האמורה בסעיף קטן (א), בשל סוג העבירה, מורכבותו של התיק או ריבוי של נאשמים, עדים או אישומים, רשאי הוא לצוות על הארכת המעצר לתקופה שלא תעלה על 150 ימים, ולחזור ולצוות כך מעת לעת, וכן להורות על שחרורו של הנאשם, בערובה או בלא ערובה."

סיום החקירה

"(ד) נעצר אדם וחקירתו נסתיימה, ישוחרר מהמעצר, ואולם אם הצהיר תובע כי עומדים להגיש כתב אישום נגדו ושוכנע בית המשפט, כי יש עילה לכאורה לבקש את מעצרו עד תום ההליכים, רשאי שופט להאריך את המעצר, מטעם זה, לתקופה שלא תעלה על 5 ימים, בכפוף להוראות סעיף קטן (ב)."

מעצר לאחר הגשת כתב אישום – מעצר עד תום ההליכים

לאחר הגשת כתב אישום ניתן לבקש מביהמ"ש שיעצור את הנאשם עד תום ההליכים המתקיימים נגדו. ביהמ"ש המוסמך הוא כאמור ביהמ"ש שבפניו הוגש כתב האישום.

סדרי דין – רלבנטיים גם להארכת מעצר וגם למעצר עד תום ההליכים

ס' 16: "על בקשה להארכת מעצרו של חשוד או נאשם, יחולו גם הוראות אלה:
(1) הודעה על מועד הדיון ומקומו תימסר, ללא דיחוי, על ידי המשטרה לחשוד, לסניגורו, אם יש לו סניגור, ובאין סניגור – לאדם הקרוב לחשוד שהוא נקב בשמו;
(2) הדיון יתקיים בפני החשוד, אלא אם כן נוכח השופט, על יסוד חוות דעת של רופא, שאין החשוד מסוגל להשתתף בדיון מפאת מצב בריאותו; במקרה זה, יתקיים הדיון בנוכחות סניגורו ואם אינו מיוצג ימנה לו השופט סניגור, עד שיוכל להתייצב בבית המשפט; פסקה המניעה להתייצבותו וטרם נסתיימה תקופת המעצר, רשאי החשוד לדרוש דיון חוזר;
(3) הדיון יתקיים בפומבי, אולם רשאי שופט להורות שהדיון יתקיים בדלתיים סגורות בהתאם להוראות סעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984."

מתי מותר לעצור עד תום ההליכים?

מעצר לאחר הגשת כתב אישום

ס' 21: "(א) הוגש כתב אישום, רשאי בית המשפט שבפניו הוגש כתב האישום לצוות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים, אם נתקיים אחד מאלה:

(1) בית המשפט סבור, על סמך חומר שהוגש לו, כי נתקיים אחד מאלה:

(א) קיים יסוד סביר לחשש ששחרור הנאשם או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי משפט, להתחמקות מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;
(ב) קיים יסוד סביר לחשש שהנאשם יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור, או את בטחון המדינה;

(ג) הואשם הנאשם באחד מאלה:

- (1) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;
 - (2) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב);
 - (3) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;
 - (4) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק קר או חם;
 - (5) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991, חזקה כי מתקיימת העילה האמורה בסעיף קטן (ב), אלא אם כן הוכיח הנאשם אחרת.
- (2) בית משפט ציווה על מתן ערובה והערובה לא ניתנה להנחת דעתו של בית המשפט או שהופר תנאי מתנאי הערובה, או שנתקיימה עילה לביטול השחרור בערובה.
- (ב) בית המשפט לא יתן צו מעצר לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן נוכח, לאחר ששמע את הצדדים, שיש ראיות לכאורה להוכחת האשמה, ולענין סעיף קטן (א)(1), לא יצווה בית המשפט כאמור, אלא אם כן נתקיימו גם אלה:
- (1) לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם, פחותה;
 - (2) לנאשם יש סניגור, או שהנאשם הודיע שברצונו שלא להיות מיוצג בידי סניגור.
- (ה) צו מעצר לפי סעיף זה יעמוד בתוקפו עד למתן פסק הדין, אלא אם כן קבע בית המשפט אחרת; על צו מעצר לפי סעיף זה לא יחולו הוראות סעיף 20."

סוגיית הראיות לכאורה – מה הן ראיות לכאורה אשר מספיקות למעצר עד תום ההליכים?

מה קורה כשנדרשת תוספת ראייתית לראיות? כלומר – מה מצבו של הנאשם כשנדרשת תוספת מסוג סיוע או חיזוק? הדעות חלוקות, אולם קיימת הסכמה כי התוספת הראייתית הנדרשת בשלב הארכת המעצר אינה צריכה להיות ברמה של תוספת ראייתית שנדרשת לצורך הרשעה. מכיוון שמדובר בבדיקה לכאורית בלבד (בש"פ 6206/05 מרואן נאמר נ' מדינת ישראל).

במעצר עד תום ההליכים יש חובה למנות סניגור:

אם לנאשם אין סניגור + הנאשם לא הודיע כי אינו מעוניין להיות מיוצג + עילת המעצר אינה אי המצאת ערובה או הפרת תנאיה.

אם לא ממונה סניגור – קיים מונח שנקרא מעצר ביניים :

"(ג) לא היה לנאשם סניגור והוא לא הודיע כאמור בסעיף קטן (ב)(2), ימנה לו בית המשפט סניגור ויחולו לענין זה הוראות פרק ב' לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן – חוק סדר הדין הפלילי), או הוראות חוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995 (להלן – חוק הסניגוריה הציבורית), לפי הענין; כל עוד לא נתמנה סניגור, רשאי בית המשפט לצוות על מעצרו של הנאשם לתקופות שלא יעלו על 7 ימים כל פעם, ובלבד שסך כל התקופות לא יעלו על 30 ימים."

מעצר ביניים 2:

כאשר מסתיים הדיון בבקשת המעצר (עד תום ההליכים), וביהמ"ש נדרש לפרק זמן עד שיסיים לעיין בחומר שהוגש לו, מותר לבית המשפט לעצור את הנאשם למעצר ביניים עד שבית המשפט יסיים לעיין בחומר בצורה ראויה. סמכות זו אינה מוקנה בחוק המעצרים והיא נגזרת מסמכות המעצרים העיקרית.

זמנים ומועדים במעצר עד תום ההליכים

ככלל:

ס' 21(ה) "צו מעצר לפי סעיף זה יעמוד בתוקפו עד למתן פסק הדין, אלא אם כן קבע בית המשפט אחרת; על צו מעצר לפי סעיף זה לא יחולו הוראות סעיף 20."

מה קורה אם המשפט לא מתחיל תוך 30 ימים? שחרור באין משפט.

ס' 60: "נאשם, שלאחר הגשת כתב האישום נגדו היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום, תקופה המצטרפת כדי 30 ימים ומשפטו לא החל, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה; ואולם רשאי בית המשפט לדחות את מועד תחילת המשפט, בלא שישוחרר, ל-30 ימים נוספים, אם ביקש זאת הנאשם או סניגורו."

90 יום: הארכת מעצר או חידושו.

ס' 62: "(א) על אף הוראות סעיפים 59 עד 61, רשאי שופט של בית המשפט העליון לצוות על הארכת המעצר או על מעצר מחדש, לתקופה שלא תעלה על 90 ימים, ולחזור ולצוות כך מעת לעת, וכן להורות על שחרורו של הנאשם, בערובה או ללא ערובה."

אי מתן פסק דין תוך 9 חודשים:

"(א) נאשם, שלאחר הגשת כתב אישום נגדו, היה נתון במעצר בשל אותו כתב אישום תקופה המצטרפת כדי תשעה חודשים, ומשפטו בערכאה הראשונה לא נגמר בהכרעת דין, ישוחרר מן המעצר, בערובה או ללא ערובה.
(ג) בלי לגרוע מהוראות סעיף 62, ניתן פסק דין מרשיע נגד נאשם לאחר שהיה נתון במעצר לתקופה המצטרפת כדי תשעה חודשים בשל אותו כתב אישום, רשאי בית המשפט שהרשיעו לצוות על הארכת מעצרו או על מעצרו מחדש עד למתן גזר דין, אם מצא כי יש עילה למעצרו; לא ניתן גזר דין בתוך 90 ימים מיום שציווה בית המשפט כאמור, ישוחרר הנאשם מן המעצר."